

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Project)

เรื่อง การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพ
ในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย
ในยุค Digital Disruption

จัดทำโดย กลุ่มที่ 11 รุ่นที่ 94

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 94
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2564

ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project)

เรื่อง การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของ
วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption

จัดทำโดย กลุ่มที่ 11 รุ่นที่ 94

1. นายสุรรัฐ	เนียมกลาง
2. นางสาวภิญญา	กำเนิดหล่ม
3. ว่าที่ร้อยตรีสันทนา	ศรีโพธิ์
4. นายธนวรรษ	เทียนสิน
5. นายเจนจบ	สุขสด
6. นางสาวแก้วใจ	สัจจะเวทะ
7. นางสาวพัชรี	จงรักษ์
8. นายเกนุชา	บุญเกิด
9. นางชัตติยา	รัตนดิลก
10. นายถาวร	ขาวแสง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 94
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2564

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษานี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหาร
ระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

วัชรวิชญ์ กิรติคุสติโรจน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร
อาจารย์ที่ปรึกษา

สุรพันธ์ ปุสสเด็จ
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การบริหารจัดการภาครัฐถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันยังให้ความสำคัญเรื่อง การเกษตรสร้างมูลค่า ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลก ประเทศไทยมีพื้นฐานการผลิตพืชเกษตรเขตร้อนและมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดการพัฒนาสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วยนวัตกรรมและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชน เพื่อทำให้มีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เข้มแข็งและเติบโตอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และแนวโน้มการบริโภคของผู้บริโภคที่หันมานิยมใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเกิดกระแสค่านิยมการบริโภคอาหารปลอดภัยที่ดีต่อสุขภาพอย่างกว้างขวางทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ตลาดสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมสมุนไพรไทยให้กว้างขวางมากขึ้น สร้างรายได้และอาชีพที่ยั่งยืนมั่นคงให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงมีการจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564

คณะผู้ศึกษากลุ่ม 11 ได้จัดทำโครงการและข้อเสนอเชิงนโยบาย เรื่อง **การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption** โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารและบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสร้างการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอย่างยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าสมุนไพรให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง

คณะผู้ศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายหลักในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ **“ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้น 2 เท่า”** และได้กำหนดเป้าหมายรอง 6 เป้าหมาย ได้แก่ (1) มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเพิ่มขึ้น 3 เท่า มูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอีก 2 เท่า (ด้านเศรษฐกิจ) (2) มีมาตรฐานสมุนไพรไทย ต่อยอดผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพรสู่ BCG Economy ที่มีมูลค่า 50,000 ล้านบาทต่อปี (ด้านเศรษฐกิจ) (3) มีกลุ่มสตรี กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนรวมกลุ่มเป็นผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชนเพิ่มขึ้น 1,000 กลุ่ม

(ด้านสังคม) (4) มีวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรออร์แกนิก และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร BCG Model เพิ่มขึ้น 1,000 ราย (ด้านสิ่งแวดล้อม) (5) มีการใช้สมุนไพรรักษาโรคลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบันให้ได้ร้อยละ 20 เพื่อสร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าในชุมชน (ด้านสังคม) และ (6) สร้างความเชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร ไม่น้อยกว่า 1,000 ราย (ด้านเศรษฐกิจ)

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง คณะผู้ศึกษาได้มีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่ (Value Chain) มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารและบริการภาครัฐเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว “One-Stop Service Platform” หรือ มีการให้บริการในระดับพื้นที่ที่เข้าถึงและฉับไวด้วย “ทีมบริการวิสาหกิจชุมชนเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Service Team – ONE Team)” ซึ่งสามารถให้บริการภาครัฐแก่วิสาหกิจชุมชนในทุกมิติ ทุกด้าน ทุกเวลา และทุกสถานที่ เพื่อสนับสนุนทำให้วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยมีความเข้มแข็ง ขยายจำนวนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในทุกระดับเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตพืชสมุนไพร ส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน มีการขับเคลื่อนเครือข่ายผลิตและการใช้สมุนไพรไทยในโรงพยาบาล 77 จังหวัด (ในรูปแบบ “อภัยภูเบศรโมเดล”) มีการศึกษาวิจัยการพัฒนาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการพัฒนาสารสกัดสมุนไพรชั้นสูง และพลิกโฉมการบริหารและบริการภาครัฐที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มศักยภาพภาพของสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption และเพิ่มขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยให้แข่งขันได้ในตลาดโลก

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษา เรื่อง “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำวิสัยทัศน์และมีคุณธรรม รุ่นที่ 94 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2564 ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาแบบวิถีชีวิตใหม่ภายใต้สถานการณ์โรคโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี โดยหลักสูตรการฝึกอบรมครั้งนี้ เป็นการฝึกอบรมและเรียนรู้ออนไลน์แบบ 100% ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของหลักสูตร

คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณ ดร. วชิรวิชญ์ กิรติดุสิตโรจน์ ดร. ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร และ อ. สุรพันธ์ ปุสเสด็จ คณะอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาเสียสละเวลา ตั้งใจทุ่มเท ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และให้คำชี้แนะ กรอบแนวคิด ทฤษฎี กลยุทธ์ต่างๆ อย่างลึกซึ้งและเข้าใจง่าย เพื่อช่วยให้การจัดทำรายงานการศึกษามีคุณภาพและการนำเสนอเป็นไปอย่างมืออาชีพ

ในโอกาสนี้ คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานที่สนับสนุนให้ได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ และวิทยากรทุกท่านที่กรุณาสละเวลามาทายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำต่างๆ ที่มีประโยชน์ในระหว่างการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 94 คณะผู้ศึกษาจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติราชการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และขอขอบคุณคณะผู้จัดหลักสูตรและเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ทุกท่านที่มุ่งมั่นตั้งใจจัดการฝึกอบรม แม้ว่าจะอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่ทางคณะผู้จัดการฝึกอบรมได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอย่างยิ่งตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา นบส. 1 รุ่นที่ 94 ทุกท่านที่ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน และขอขอบคุณเพื่อนสมาชิกกลุ่ม GP11 ที่ได้ร่วมกันจัดทำรายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project: GP) จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ในระหว่างการทำงานร่วมกัน ทำให้สมาชิกกลุ่ม 11 มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงข้อคิดเห็น สร้างสัมพันธ์ สานความร่วมมือ และสร้างมิตรภาพระหว่างกันเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คณะผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption ทำให้วิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาสมุนไพรให้มีความเข้มแข็ง และสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกต่อไป

คณะผู้ศึกษา นบส. 1 รุ่นที่ 94 กลุ่ม 11

3 กันยายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
1. สภาพทั่วไปของปัญหา	1
1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนาประเทศ	1
1.2 ความสำคัญของการพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขัน	5
1.3 ความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินงาน	7
1.4 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา	8
2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศในอนาคต	10
2.1 แนวโน้มปัญหา	10
2.2 ทิศทางเชิงนโยบาย	12
2.3 การดำเนินการของภาครัฐและทิศทางการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร	13
2.4 สรุปการคาดการณ์ทิศทางการพัฒนาในอนาคต	16
3. แนวทางแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา	17
3.1 การวิเคราะห์ปัญหา	17
3.2 เป้าหมายหลักที่จะต้องบรรลุ	20
3.3 แนวทางให้บรรลุเป้าหมาย	22
3.4 สรุปภาพรวมของเป้าหมายและแนวทางบรรลุเป้าหมาย	23
3.5 สรุปภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย	27
4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายสู่การปฏิบัติ	29
4.1 แนวทางการแก้ปัญหาสู่การปฏิบัติ	29
4.2 ข้อจำกัดและแนวทางรองรับ	33
4.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมาย	34
4.4 สรุป	35

5. สรุปในภาพรวม	38
5.1 สรุปรายงานภาพรวม	38
5.2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการทำรายงาน	40
บรรณานุกรม	42

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงของ Value Chain ในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption	19
ตารางที่ 2 การจัดทำโครงการแบบบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐในกลุ่ม GP11 เพื่อสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง	24
ตารางที่ 3 กิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย 12 กิจกรรม มีหน่วยงานและหน่วยงานรองในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย	29
ตารางที่ 4 ความท้าทาย ความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยง	34

สารบัญญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	เศรษฐกิจฐานรากแห่งทุนวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจแห่งการแข่งขันอย่างยั่งยืน ฐานเศรษฐกิจพอเพียง	2
ภาพที่ 2	มูลค่าการนำเข้าและส่งออกสมุนไพร 5 ชนิดหลัก (มะขามป้อม ขมิ้นชัน ว่านหาง จระเข้ บัวบก หญ้าหวาน) และสมุนไพรที่ได้รับความนิยมช่วงเกิดโควิด-19 จำนวน 2 ชนิด (ฟ้าทะลายโจร และกระชายดำ) ระหว่างปี 2559 - 2564	4
ภาพที่ 3	ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในประเทศ ปี 2564	6
ภาพที่ 4	สรุปความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสร้างมูลค่า สมุนไพร	7
ภาพที่ 5	ข้อมูลมูลค่าและโอกาสเติบโตของสมุนไพรไทยและสมุนไพรโลก	8
ภาพที่ 6	สมุนไพรสู่พืชเศรษฐกิจประเทศ	12
ภาพที่ 7	มูลค่าตลาดยาสมุนไพร (Global Herbal Medicine)	21
ภาพที่ 8	ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายหลักและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนา ระดับต่างๆ กับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย	22
ภาพที่ 9	สรุปเป้าหมายหลักที่จะต้องบรรลุให้ได้ภายใน 5 ปี และเป้าหมายรอง 6 ข้อ ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก	23
ภาพที่ 10	สรุปแนวทางบรรลุเป้าหมายรอง โดยการดำเนินโครงการบูรณาการร่วมกันของ แต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบตลอดห่วงโซ่ Value Chain	27
ภาพที่ 11	สรุปความเชื่อมโยงเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง ปัจจัยความสำเร็จและความ ท้าทายสำหรับการนำแนวทางไปปฏิบัติสู่เป้าหมายให้สำเร็จเป็นรูปธรรมในการ “บริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน สมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption”	37
ภาพที่ 12	สรุปภาพรวมการดำเนินโครงการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption”: เป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง แนวทางการขับเคลื่อนทางนโยบาย (Policy Advocacy) และมิติการพัฒนา	39
ภาพที่ 13	สรุปบทเรียนที่เรียนรู้การการจัดทำรายงานร่วมกัน	41

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

GAP	การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice)
GMP	การปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice)
HACCP	ระบบการวิเคราะห์อันตราย และจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (Hazard Analysis Critical Control Point)

1. สภาพทั่วไปของปัญหา

1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและบริการภาครัฐเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ประชาชนหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ มุ่งแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงระบบบริหารและบริการภาครัฐให้มีความทันสมัย มีความคล่องตัว มีความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน ในปัจจุบันเรากำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย ปัญหาภาวะโลกร้อนจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบทางสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีแนวทางพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแรงงานนอกระบบไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ ฉบับที่ 6 จนถึงฉบับที่ 12 โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนให้มีศักยภาพและแข่งขันได้ผ่านโครงการต่างๆ จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงตั้งแต่ระดับฐานรากจนถึงระดับฐานบน ทำให้การบริโภค การผลิต การลงทุนทั้งในและต่างประเทศชะงักงันอย่างรุนแรงและเกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง มีการเลิกจ้างงานเป็นจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงหลายสิบปี ทำให้ต้องทบทวนถึงการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน (วิวัฒน์ เมฆอรุณ, 2556)

1.1.1 ปัญหาและความท้าทายของการบริหารและบริการภาครัฐในยุค Digital Disruption

ความท้าทายของการบริหารและบริการภาครัฐ คือ การให้บริการประชาชนอย่างรวดเร็วของหน่วยงานภาครัฐ เพราะประชาชนมีความคาดหวังสูง การแก้ไขปัญหาและเรื่องร้องเรียนต่างๆ ต้องรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น การขึ้นทะเบียนยา อาหาร หรือผลิตภัณฑ์สมุนไพร กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มักมีปัญหาเรื่องร้องเรียนจำนวนมากว่ามีความซับซ้อน มีความล่าช้า นอกจากนี้ การขอจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนก็มีขั้นตอนยุ่งยาก ใช้เวลานาน และประชาชนต้องเดินทางไปติดต่อที่สำนักงานเกษตรจังหวัดและเกษตรอำเภอด้วยตนเอง ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนได้รับการบริการและข้อมูลที่ดียิ่งขึ้นผ่านการบริการดิจิทัลของภาครัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลและบริการของประชาชน

ปัจจุบัน พบว่าภาครัฐมีข้อมูลกระจัดกระจาย ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดโครงสร้าง/เครือข่ายที่เชื่อมโยงการทำงานในทุกระดับ โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลของไทยยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับภูมิภาคและในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมือง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ และการบูรณาการข้อมูลและการทำงาน

ของภาครัฐจะเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ, 2563)

ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

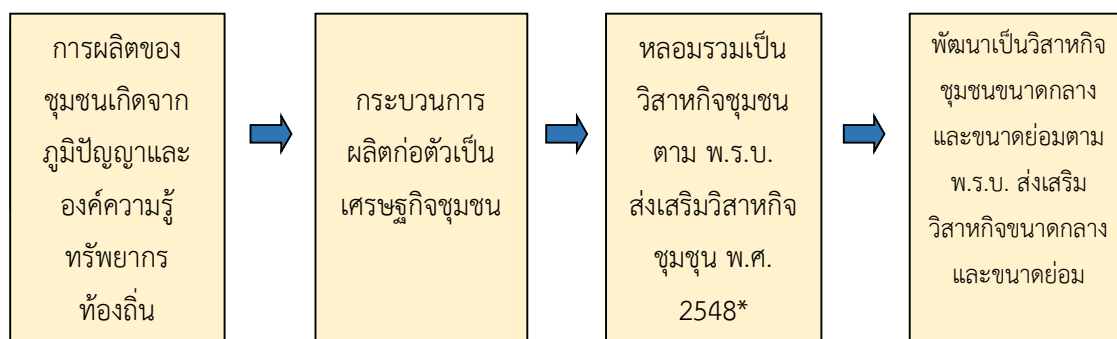
1. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารและบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสร้างการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอย่างยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าสมุนไพรให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง

1.1.2 การพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานให้เข้มแข็งด้วยวิสาหกิจชุมชนและประชาชนสุขภาพดีด้วยสมุนไพรไทย

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่งเสริมการผลิตสมุนไพร เป็นหนึ่งในกลไกที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานราก การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เกิดความต้องการใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพมากขึ้น นอกจากนี้ สมุนไพรยังสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิดใช้เป็นยารักษาโรคและใช้เป็นส่วนประกอบทางเวชภัณฑ์และเวชสำอางค์ โดยคาดว่าอุตสาหกรรมสมุนไพรจะเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพและสามารถสร้างความยั่งยืนได้

จากภาพที่ 1 พบว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นการเชื่อมระหว่างฐานรากเศรษฐกิจแห่งทุนวัฒนธรรมที่มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ก่อตัวเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนภายใต้บริบท สภาพแวดล้อมแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การตลาด และการจัดการต่างๆ ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 วิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีการผสมผสานภูมิปัญญาในท้องถิ่นก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อมีการรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีพลัง ก็สามารถยกระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ที่จะก้าวเป็นผู้ประกอบการธุรกิจในการแข่งขันทั้งระดับประเทศและต่างประเทศ (เสนห์ จามริก, 2543; พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน, 2546)

ภาพที่ 1 เศรษฐกิจฐานรากแห่งทุนวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจแห่งการแข่งขันอย่างยั่งยืนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 แนวโน้มของปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (Impacts of mega trends on Thai herb community enterprise)

ตลาดสมุนไพร เป็นตลาดที่มีการเติบโตมากในช่วงโควิด 19 สวนกระแสกับตลาดหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ซบเซา แนวโน้มการบริโภคสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพร ช่วงปี 2560-2563 มีอัตราการเติบโตประมาณ ร้อยละ 10 ต่อปี สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ประชาชนหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาสมุนไพร ยังคงเผชิญกับปัญหาที่ทำนายหลายประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2) การให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของผู้บริโภค 3) การเข้าสู่สังคมสูงวัยของแรงงาน 4) สภาวะการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการ 5) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี 6) การวิจัยและพัฒนาที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชน และ 7) การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

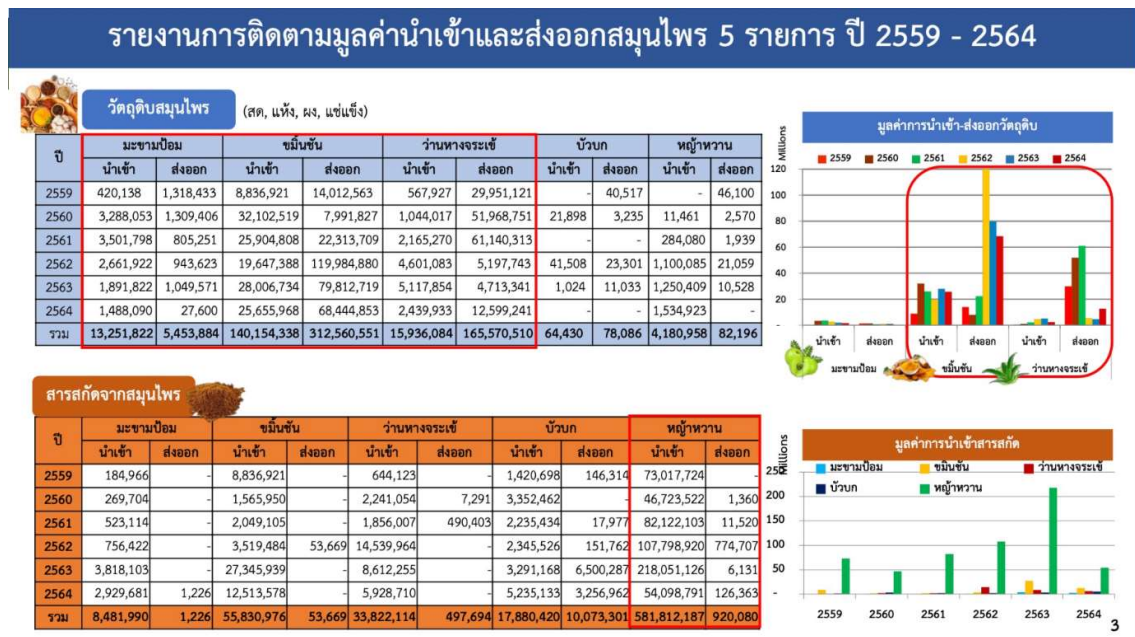
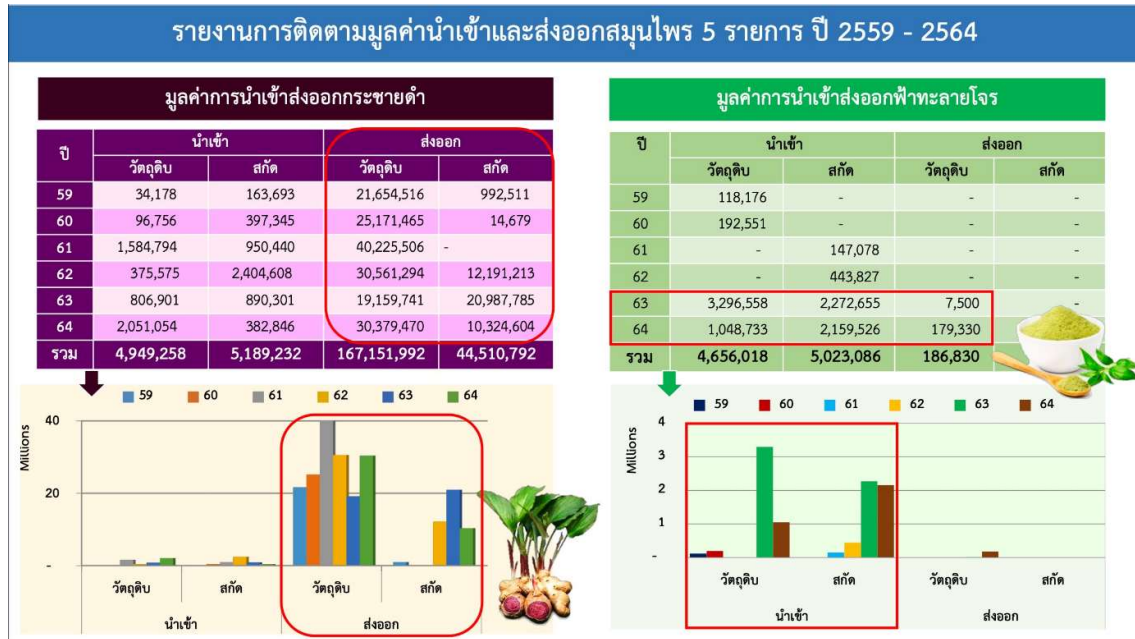
1.1.4 ทิศทางการพัฒนาสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ

ประเทศไทยจัดอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง (biodiversity hotspot) ดิต 8 อันดับแรกของโลก ในประเทศไทยพบพันธุ์พืชกว่า 13,500 สายพันธุ์ เป็นสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ 1,800 สายพันธุ์ โดยสมุนไพร 4 ชนิด ที่กระทรวงพาณิชย์ส่งเสริมสนับสนุนให้เป็น Thailand's Signature ในตลาดระดับโลก ได้แก่ ขมิ้นชัน บัวบก ไพล และกระชายดำ (สมวงษ์ ตรีภูมอรุ่ง, 2562) เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564 รัฐบาลก็ได้ประกาศปลดล็อกพืชกระท่อมให้พ้นบัญชียาเสพติด

ในปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยต่อยอดสมุนไพรไทยจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิด-19 สมุนไพรไทยนับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถใช้บรรเทาอาการเบื้องต้น สมุนไพรไทยเป็นจุดแข็งของประเทศไทย ซึ่งมีการใช้กันมาอย่างยาวนานและเป็นภูมิปัญญาที่ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น สมุนไพรพื้นบ้านที่เป็นประโยชน์และแนะนำให้ใช้ 5 ชนิด เช่น 1) ฟ้าทะลายโจร มีกลไกต้านไวรัสป้องกันไม่ให้ไวรัสเข้าเซลล์ ลดการแบ่งตัวไวรัสภายในเซลล์ เพิ่มภูมิคุ้มกันในการต่อสู้กับไวรัส ลดอาการการอักเสบที่ปอดจากการติดเชื้อไวรัส 2) ขิง มีคุณสมบัติต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ มีสารต้านอนุมูลอิสระ และสารต้านการอักเสบ 3) มะขามป้อม ช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน และมีผลต่อการยับยั้งการสร้างและการแบ่งตัวของเชื้อไวรัสได้ 4) ขมิ้นชัน มีฤทธิ์ต่อต้านเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์เอ ในการป้องกันไม่ให้เชื้อเข้าเซลล์ ยับยั้งการแบ่งตัวของเชื้อไวรัส และช่วยยับยั้งการหลั่งสารอักเสบ และ 5) กระเทียม มีฤทธิ์ต่อระบบภูมิคุ้มกัน สาร allicin ในกระเทียม มีฤทธิ์ลดการอักเสบ ป้องกันการหลั่งสาร cytokine ที่ทำให้เกิดการอักเสบ (กรมสุขภาพจิต, 2564)

ภาพที่ 2 แสดงมูลค่าการนำเข้าและส่งออกสมุนไพร 5 ชนิดหลัก (มะขามป้อม ขมิ้นชัน ว่านหางจระเข้ บัวบก หญ้าหวาน) และสมุนไพรที่ได้รับความนิยมช่วงเกิดการแพร่ระบาดโควิด-19 จำนวน 2 ชนิด (ฟ้าทะลายโจร และกระชายดำ) ระหว่างปี 2559 - 2564

ภาพที่ 2 มูลค่าการนำเข้าและส่งออกสมุนไพร 5 ชนิดหลัก (มะขามป้อม ขมิ้นชัน ว่านหางจระเข้ บัวบก หญ้าหวาน) และสมุนไพรที่ได้รับความนิยมช่วงเกิดโควิด-19 จำนวน 2 ชนิด (ฟ้าทะลายโจร และกระชายดำ) ระหว่างปี 2559 - 2564

ที่มา: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (2564)

1.2 จากอดีตถึงปัจจุบันความสำคัญของการพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรให้มีศักยภาพในการแข่งขัน

การบริหารและบริการภาครัฐภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญในหลายด้าน อาทิ การปรับปรุงกระบวนการให้บริการประชาชนในรูปแบบดิจิทัล การจัดทำแอปพลิเคชันเพื่อให้บริการประชาชน และการพัฒนาระบบสารสนเทศในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ, 2563)

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมภายใต้ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2562 ต้องการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาและผลิตเป็นสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน สามารถแข่งขันได้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปเป็นกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

รัฐบาลได้เล็งเห็นศักยภาพของการผลิตสมุนไพรไทยที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทย จึงได้จัดทำแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564 โดยมีวิสัยทัศน์ “สมุนไพรไทยเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย” (Thai Herbs for Health and Sustainable Economy) และมีเป้าหมาย (1) ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพร ชี้นำของภูมิภาคอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2564 และ (2) มูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี พ.ศ. 2564

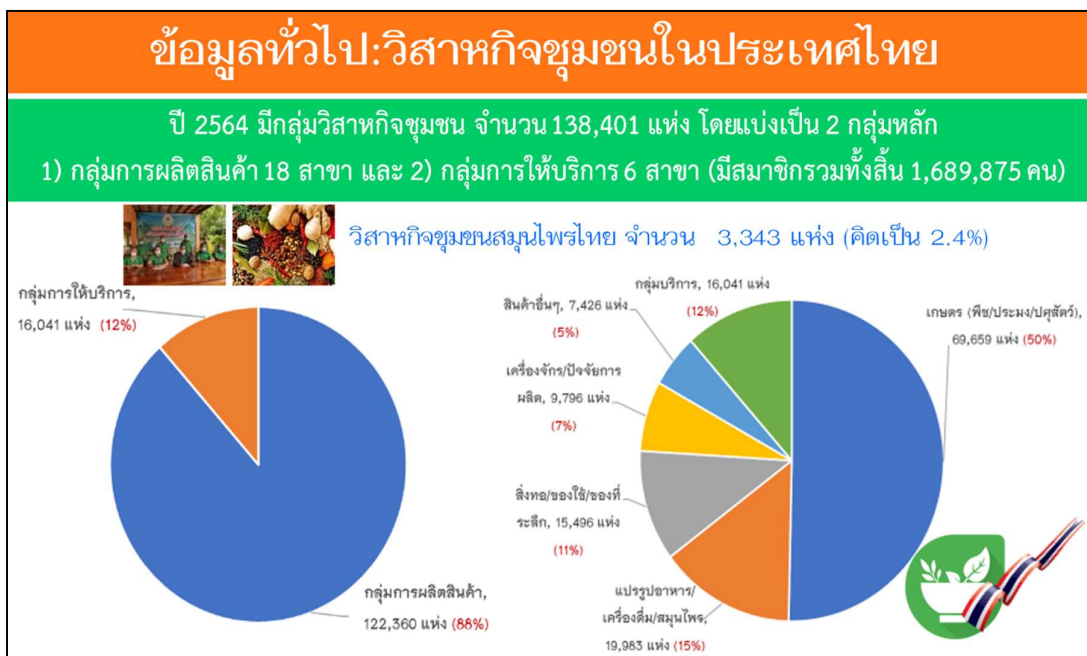
1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2564 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการผลิตสินค้า 18 สาขา และกลุ่มการให้บริการ 6 สาขา รวมทั้งสิ้น 138,401 กิจการ มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 1,689,875 คน เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตพืชรวม 37,189 กิจการ ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสมุนไพรไทย 3,343 กิจการ (ภาพที่ 3)

1.2.2 จุดอ่อนที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนไทย

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ ได้วิเคราะห์และถอดบทเรียนจุดอ่อนที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนไทย มีอยู่ 4 เรื่องใหญ่ คือ 1) ตลาด: วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการจำหน่ายสินค้าและบริการเฉพาะในพื้นที่ ไม่สามารถขยายการค้าออกไปสู่ตลาดใหม่ๆ ได้ 2) ความยั่งยืนของกลุ่ม: วิสาหกิจชุมชนจัดตั้งเป็นการเฉพาะกิจ รวมตัวกันระยะสั้นๆ เมื่อดำเนินกิจการไม่สำเร็จก็ล้มเลิกไป 3) องค์ความรู้ด้านการเงินและบัญชี: วิสาหกิจชุมชนขาดองค์ความรู้ทางการเงินและการบัญชี และ 4) การบริหารจัดการข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน: ยังไม่สะท้อนมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (ประอรพิชญ์ คัจฉาพัฒนา, 2564)

ภาพที่ 3 ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย ปี 2564

1.2.3 จุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารและบริการภาครัฐเพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารงานหน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ไม่มีการประสานข้อมูล ทำให้การทำงานไม่ชัดเจน 2) การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชนยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อน 3) ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์ไม่มีฐานข้อมูลกลางและขาดการเชื่อมโยง และไม่มีเจ้าภาพหลักในการจัดเก็บและประมวลผล แต่ละหน่วยงานมีรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่เหมือนกัน และ 4) แรงงานนอกระบบและวิสาหกิจชุมชนยังเข้าไม่ถึงข้อมูลจากสื่อออนไลน์สมัยใหม่ของภาครัฐ

1.2.4 การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ 1) ผลักดันวิสาหกิจชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ 2) ขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) สนับสนุนนโยบาย “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” 4) จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลด้านตลาดในสินค้าสำคัญ 5) บูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ของจังหวัด 6) แบ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 7) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินภารกิจที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน

1.2.5 การพัฒนาศักยภาพการบริหารและการบริการภาครัฐเพื่อวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการในระดับ Big Project 2) สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา 3) พัฒนาบุคลากรให้เป็น Smart Officer และ 4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการทำงานบนฐานข้อมูล

1.3 ความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินงาน

ที่ผ่านมา การบริหารและบริการประชาชนของภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานต่างๆ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ขาดการบูรณาการร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้ภาพรวมการให้บริการของภาครัฐขาดทิศทางที่ชัดเจน ภาพที่ 4 ได้สรุปความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสร้างมูลค่าของสมุนไพร

การดำเนินงานตามแผนแม่บทสมุนไพรไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสมุนไพรไทย : สมุนไพรไทย-สินค้าโลก พ.ศ. 2556-2560 มุ่งการพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยผลักดันสมุนไพร 5 ชนิด ได้แก่ กวาวเครือขาว กระจับปี่ ลูกประคบ ไพล ทั้งนี้ มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรไทย ประกอบด้วย 4 แผนงาน คือ 1) เพิ่มผลิตภาพของสถานประกอบการผลิต 2) ยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ 3) ยกระดับความรู้บุคลากร 4) พัฒนาอุตสาหกรรมสารสกัดสมุนไพร

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรส่งเสริมอย่างจริงจังและให้เป็นรูปธรรมมากกว่าการเขียนเป็นนโยบาย คือ ส่งเสริมให้มีการผลิตวัตถุดิบให้ได้มาตรฐาน GAP ศึกษาวิจัยและทดลองประโยชน์ของสมุนไพรแต่ละชนิดอย่างจริงจัง ให้เป็นระบบและเผยแพร่ ทั้งในทางการแพทย์และการพาณิชย์ รวมถึงควรส่งเสริมให้มีการแปรรูปสมุนไพรสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบสมุนไพร และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการ รสนิยมของผู้บริโภค และทั้งหมดนี้ควรจะมีดำเนินการเพราะไม่เช่นนั้นคงไม่สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

ภาพที่ 4 สรุปความพยายามที่ผ่านมาของรัฐบาลเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสร้างมูลค่าของสมุนไพร

ที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกสมุนไพรไทยโดยเฉลี่ยปีละ 100,000 ล้านบาท โดยสมุนไพรไทยในกลุ่มอาหารเสริมมีมูลค่าการใช้และส่งออกรวมกว่า 80,000 ล้านบาท ขณะที่กลุ่มสปาและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท และกลุ่มยาแผนโบราณตามภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยมีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท ทั้งยังมีสมุนไพรกลุ่มสารสกัด กลุ่มที่ใช้ในอาหารสัตว์และกลุ่มที่ใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอีกด้วย ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ข้อมูลมูลค่าและโอกาสการเติบโตสมุนไพรไทย และสมุนไพรโลก

1.4 สรุปปัญหาและความพยายามในอดีตที่ผ่านมา

รัฐบาลได้มีความพยายามในการสนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแรงงานนอกระบบที่เป็น เศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศไทยมาโดยลำดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นจุดอ่อนและเป็น อุปสรรคในการพัฒนาต่อยอด และมุ่งส่งเสริมพัฒนาจุดแข็งด้วยการนำภูมิปัญญาและปราชญ์ท้องถิ่นมาพัฒนา ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าเชิงอัตลักษณ์ สามารถก้าวทันโอกาสแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุค Digital Disruption เพื่อให้สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้า และช่องทางการเข้าสู่ตลาดสินค้าออนไลน์ เพื่อส่งเสริมยกระดับจากวิสาหกิจ ชุมชนให้กลายเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมโครงการที่ผ่านมายังเป็นเพียงแค่ ระดับเริ่มต้นในการส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยดำเนินการให้บริการสนับสนุนได้เพียงบางส่วน บางกลุ่ม ยังดำเนินการในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่สามารถประสานเชื่อมโยงบูรณาการ การดำเนินงานบริหารจัดการอย่างครอบคลุมครบวงจร

อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจเนื่องจากไวรัสโควิด-19 หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้อง ทบทวนถึงพื้นฐานที่แท้จริง การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน สร้าง Smart Group ที่มีเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นจุดแข็ง

ของคนในชาติที่สำคัญ คือ “ทุนวัฒนธรรมไทย และทุนทางสังคมของชุมชน” ให้สามารถฟื้นฟู และพัฒนา วิสาหกิจชุมชนให้สามารถอยู่รอดอย่างเข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถปรับตัวได้ต่อไป

รัฐบาลต้องได้เล็งเห็นศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มการผลิตสมุนไพรไทยที่สามารถผลักดันการพัฒนา การผลิตและเพื่อใช้ประโยชน์สมุนไพรอย่างมีคุณภาพ เต็มประสิทธิภาพ และครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสมุนไพรไทย และจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทยได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำ ของภูมิภาคอาเซียน โดยมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี 2564 จึงต้องส่งเสริมให้มีการผลิตวัตถุดิบให้ได้มาตรฐาน GAP ศึกษาวิจัยและทดลองประโยชน์ของ สมุนไพรแต่ละชนิดอย่างจริงจัง ให้เป็นระบบและเผยแพร่ทั้งในทางการแพทย์และการพาณิชย์ รวมถึงการส่งเสริมให้มี การแปรรูปสมุนไพรสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบสมุนไพร และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและ สอดคล้องกับความต้องการ รสนิยมของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในตลาดโลก

2. การคาดการณ์ปัญหาและโอกาสการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต

2.1 ทิศทางในอนาคตของปัญหาและสิ่งที่ต้องการพัฒนา

ความต้องการใช้สมุนไพรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมแปรรูปสมุนไพรและเวชภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลจากแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ตลอดจนการระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการในการใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพมากขึ้น ซึ่งสมุนไพรสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด ทั้งใช้เป็นยารักษาโรคและใช้เป็นส่วนประกอบทางเวชภัณฑ์ต่างๆ โดยอุตสาหกรรมสมุนไพรคาดว่าจะ成为อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและสามารถสร้างความยั่งยืน ซึ่งมีกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตตามแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564 อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสมุนไพรในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีความสามารถในการแข่งขันน้อย ทำให้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่ต้องพัฒนา ดังนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption) ความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของไทยและทั่วโลกและต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง โดยมีปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ คือ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์เทคโนโลยีต้องอาศัยทักษะและเงินลงทุนที่สูง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนทุนสำหรับปรับเปลี่ยนการบริหารกิจการเชิงธุรกิจเพื่อพัฒนาตัวเองเข้าสู่กระบวนการผลิตและธุรกิจยุคดิจิทัล ตลอดจนข้อจำกัดในการเชื่อมโยงกับตลาดยุคใหม่ของช่องทางจัดจำหน่าย และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจทำให้วิสาหกิจชุมชนเสียเปรียบทางการแข่งขันกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่ เช่น การนำเครื่องจักรกลอัตโนมัติมาใช้ในการเพิ่มความรวดเร็วและปริมาณการผลิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า และการใช้ซอฟต์แวร์เพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ เป็นต้น

2.1.2 การควบคุมคุณภาพการผลิต แม้ว่าประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายทางชีวภาพทำให้มีสมุนไพรหลากหลายชนิด แต่สำหรับวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร พบว่าคุณภาพในการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการวัตถุดิบให้ได้ตามมาตรฐาน มีความเสี่ยงต่อการเกิดการปนเปื้อนและไม่สามารถรักษาคุณค่าและคุณภาพของสมุนไพรได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้สินค้าเกษตรด้านสมุนไพรไม่ผ่านมาตรฐานสากลที่เข้มงวดมาก นอกจากนี้ ยังพบว่าการขึ้นทะเบียนมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการได้รับการรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีหลายขั้นตอน และขาดการให้ความรู้กับวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินการตามมาตรฐานที่จะทำให้สามารถเปิดตลาดได้มากขึ้น ดังนั้น จำเป็นต้องปรับ

ลดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนมาตรฐานผลผลิตและการรับรองมาตรฐานต่างๆ และดำเนินการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้มีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2.1.3 การเข้าสู่สังคมสูงวัย ในแรงงานภาคเกษตรที่รวดเร็วและรุนแรงกว่าแรงงานในภาพรวมของประเทศ ขณะที่แรงงานเกษตรอายุน้อยมีแนวโน้มลดจำนวนลง แรงงานผู้สูงอายุในภาคเกษตรไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือการนำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ จึงเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัว องค์การอนามัยโลกมีการคาดการณ์ว่า ในปี 2593 ประชากรโลกกว่าครึ่งหนึ่งจะป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) อย่างน้อย 1 โรค มีแนวความคิดการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคและเสริมสร้างความมั่นคงและเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีแนวโน้มเติบโตขึ้น

2.1.4 การวิจัยและพัฒนา การลงทุนวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนยังมีจำนวนจำกัด ผู้ประกอบการยังเน้นใช้เทคโนโลยีขั้นต้นในการผลิต ในขณะที่การแข่งขันในตลาดทั้งในและต่างประเทศอยู่บนฐานการใช้นวัตกรรมทั้งด้านกระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการนวัตกรรมด้านการตลาดและการบริหารจัดการ ดังนั้นทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่ต้องปรับตัวเพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพมีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่ที่ใช้นวัตกรรมในกระบวนการผลิตก่อให้เกิดการบริหารจัดการห่วงโซ่และอุปทานการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5 ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุน มีสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เงินทุนลดลงจากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถาบันทางการเงินมีความกังวล ทำให้การจัดสรรวงเงินเพื่อสนับสนุนการทำธุรกิจขนาดเล็กมีจำนวนลดลง (2) กฎเกณฑ์ เงื่อนไข หรือระเบียบการเข้าถึงทุนในปัจจุบันไม่ทันสมัยและไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในการเข้าถึงทุน และ (3) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ขาดคุณสมบัติและความพร้อม อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และระบบบัญชีมาตรฐาน

2.1.6 นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร ยังคงกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่และการจัดหลักสูตรอบรมเป็นการออกแบบจากส่วนกลาง แบบ Top-Down ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในแต่ละพื้นที่ ขาดความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดโลก และขาดความแน่นอนของการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ

2.1.7 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น ฤดูกาลผันแปร ทำให้ขาดแคลนน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก รวมถึงภัยจากแมลงศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยที่อ่อนไหวสำหรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย การพัฒนาเทคโนโลยีให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรไทย

2.2.1 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

1) ส่งเสริมและพัฒนากลไกและโครงสร้างชุดข้อมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน จากความต้องการและศักยภาพของประเทศไทยที่สามารถสร้างการเติบโตและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานราก โดยผ่านการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2) ส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงินเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการทั้งระบบ ผ่านเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับความต้องการระดมทุน การพัฒนาระบบมาตรฐานบัญชี การใช้รูปแบบสินเชื่อบริหารรูปแบบใหม่ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้ธนาคารเฉพาะกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถยกระดับเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนด้านเงินทุนและบริหารสภาพคล่อง

3) พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนาฐานข้อมูลที่ดิน ให้มีความครอบคลุมทั้งประเทศ พัฒนากลไกเพื่อทำหน้าที่รับฝากที่ดินจากเอกชนและนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์โดยให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบการบริหารจัดการที่ดินของรัฐทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดผลผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูงขึ้น

2.2.2 การยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ โดยสร้างโอกาสและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การจัดการ การบริหารจัดการความเสี่ยง และการตลาด ให้มีทักษะต่างๆ ที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจด้านบัญชี การควบคุมต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและมาตรฐานผลผลิตให้สามารถมีแข่งขันได้ สามารถเชื่อมโยงและผสมผสานบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่

2.3 การดำเนินการของภาครัฐและทิศทางการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.3.1 การทำให้เป็นดิจิทัล (Digitalization) และ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) พบว่าในปี 2559 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ดำเนินโครงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม (เน็ตประชารัฐ) โดยขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุม 24,700 หมู่บ้าน และขอความร่วมมือให้ กสทช. ดำเนินการในหมู่บ้านส่วนที่เหลือเพิ่มเติมอีกจำนวน 15,732 หมู่บ้าน และในปี 2561 สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนากำหนดเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจ อาทิ โครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนำอยู่ ด้านการเกษตรและชุมชนปลอดภัย ที่มุ่งเน้นให้วิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคต่างๆ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลด้านการทำการเกษตรอัจฉริยะ รวมทั้งโครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้กับชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก ผ่านกิจกรรม Village E-commerce อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจะต้องสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินการเสริมสร้าง

ความรู้และส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ ควบคู่กับการพัฒนาประสิทธิภาพโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โรงงานต้นแบบ และ Lab & testing service (Science Park) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้วางแผนทิศทางการวิจัยและพัฒนาเชื่อมโยงกับโครงร่างกลยุทธ์นโยบายและแผนการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2565–2570 มีการขับเคลื่อน BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อบรรลุเป้าหมายการเติบโตที่ยั่งยืนบนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการปรับโครงสร้างภาคการผลิต อุตสาหกรรมและบริการเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการ Start Up รวมถึงวิสาหกิจชุมชน ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันวิสาหกิจชุมชนด้านการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประเทศไทยให้เติบโตสู่ระบบเศรษฐกิจอย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อต่อยอดทางการค้าอย่างเป็นระบบ

2.3.3 การรวมกลุ่ม สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน Clusters กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็น Smart Group โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มและพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ให้สามารถบริหารจัดการกลุ่ม แปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็งในอนาคต ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ทำการเกษตรทำการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ โดยให้มีการจัดทำแผนการผลิตและแผนการตลาดร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิตเพิ่มผลผลิต

2.3.4 วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เติบโตขึ้นช่องว่างการพัฒนาของภาครัฐและเอกชน ที่ผ่านมารัฐบาลส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบ "บริษัทประชารัฐรักสามัคคี" โดยเป็นความร่วมมือระหว่าง 5 ภาคส่วน ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและประชาชน เพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนในการนำสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนไปจำหน่าย มีโครงการสำคัญที่ช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร คือ โครงการโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย ที่ทำแหล่งผลิตวัตถุดิบที่ปลอดภัย การรวมกลุ่มเกษตรกร รวบรวมวัตถุดิบ และบริการจัดส่งไปยังโรงพยาบาลจังหวัดที่เข้าร่วมโครงการ อย่างไรก็ตาม จากความสำเร็จที่เกิดขึ้นควรมีการส่งเสริมการขยายการดำเนินการให้ครอบคลุมทั่วประเทศในระยะต่อไป

2.3.5 พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ อาทิจ Smart Farmer OTOP SME Startup การส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามความเหมาะสมของพื้นที่ ใช้หลักการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจ (Zoning) และใช้แผนที่การเกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ดำเนินการวิจัยและพัฒนาระบบสมาร์ทฟาร์ม (Smart Farming) และระบบเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) มีการนำผลงานวิจัยไปขยายผลในการพัฒนาฟาร์มต้นแบบที่ใช้เทคโนโลยี IoT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และควบคุมคุณภาพการเพาะปลูก และมีโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การพัฒนา Young Smart Farmer เพื่อยกระดับการผลิต และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความ

เป็นผู้ประกอบการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังอยู่ในวงจำกัดหรือเป็นเพียงโครงการต้นแบบ จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2.3.6 ควบคุมคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน (เกษตร-Organic/Green และการท่องเที่ยว)

รัฐบาลได้ประกาศนโยบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG Economy เพื่อใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับฐานราก ด้วยการประยุกต์ใช้ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่า เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ผลักดันให้เกิดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ เพิ่มศักยภาพภาคธุรกิจทุกขนาดและอุตสาหกรรมในการปรับใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาดและเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ ตลอดจนผลักดันให้มีการจัดการและแก้ไขปัญหาความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูระบบนิเวศ ตามหลักคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยใช้หลักการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการผลิตของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เพื่อให้ยกระดับการผลิตให้มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และแข่งขันได้มากยิ่งขึ้น

2.3.7 มาตรการทางการเงิน มาตรการทางภาษี และการส่งเสริมการลงทุน (BOI for local economy)

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่น (Local Investment) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิต การเกษตรในท้องถิ่น และยกระดับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งสนับสนุนกิจการผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพร สารสกัดจากวัตถุดิบทางธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์จากสารสกัดจากวัตถุดิบทางธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม BOI ควรสร้างความต่อเนื่องในการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่นและมุ่งเน้นส่งเสริมให้เกิดการลงทุนการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะสำหรับวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรมากขึ้น

2.3.8 การพัฒนาความรู้ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนด้านดิจิทัลและการเงิน (Capacity Building on Digital and Financial Literacy)

ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายสร้างความตระหนักรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างการต่อยอดนวัตกรรม เพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตของวิสาหกิจชุมชน เช่น โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน และ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทสมุนไพร อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังจำเป็นต้องส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร

2.3.9 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562

ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถขึ้นทะเบียนและประกอบกิจการในฐานะนิติบุคคลได้สะดวกขึ้น สามารถทำนิติกรรม จุรกิจกรรมหรือถือครองทรัพย์สินได้ และเปลี่ยนรูปแบบการเสียภาษีจากบุคคลธรรมดาเป็นการเสียภาษีในรูปแบบนิติบุคคลที่ได้รับการลดหย่อนภาษีมากขึ้น สามารถพัฒนาไปเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และ พ.ร.บ. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมสมุนไพร ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีคุณภาพ มาตรฐานและปลอดภัย และการผลิตสมุนไพรมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น

2.4 สรุปการคาดการณ์ทิศทางการพัฒนาในอนาคต

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นหนึ่งในโลกที่สำคัญของประเทศ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานราก แต่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนยังคงมีปัญหาที่ท้าทายต่อการพัฒนา อาทิ เครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน การจัดการโซ่อุปทาน การตลาด การผลิต การเงินและแหล่งทุน และการสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินการของภาครัฐ ที่ผ่านมายังมีช่องว่างการพัฒนา (Gaps) ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นระบบและรูปธรรม รวมทั้ง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสำหรับวิสาหกิจชุมชนยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการรองรับการพัฒนาสมุนไพรของประเทศ และทิศทางที่ไม่ชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อส่งเสริมสมุนไพรไทย รวมทั้งการพัฒนาตลาดสมุนไพรไทยในระดับโลก

ดังนั้น ทิศทางนโยบายในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระยะต่อไป จะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่โมเดล เศรษฐกิจแบบใหม่ คือ BCG Economy เพื่อใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับฐานรากบนพื้นฐานที่คำนึงถึงความ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและพลังการขับเคลื่อนของท้องถิ่น และพัฒนาด้วยเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ (Creative Economy) ในการพัฒนาสินค้าด้วยภูมิปัญญาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ด้วยแนวคิดการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่จะช่วยสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และส่งเสริมความยั่งยืนของความคิดสร้างสรรค์ในท้องถิ่น โดยภาครัฐ จะต้องปรับบทบาทไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทักษะและนวัตกรรมสมัยใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการ ส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเหมาะสม รวมถึงการยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการในการพัฒนามาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการ ส่งเสริมการเข้าถึงตลาด ตลอดจนพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รองรับการกระจายสินค้า นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสมัยใหม่มาช่วยในการสร้างสินค้าและตราสินค้าผลิตภัณฑ์ สมุนไพรเฉพาะถิ่นในแต่ละพื้นที่ และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการบริบท การพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ โดยปรับเปลี่ยนไปสู่โมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือ BCG Model ซึ่งเป็นการยกระดับสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรของไทยให้ได้ มาตรฐานในระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับโลกได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3. แนวทางแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา

3.1 สรุปเชื่อมโยง วิเคราะห์ทิศทางผลวิเคราะห์อดีตถึงปัจจุบันและทิศทางของปัญหา

การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและบริการภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐมีความทันสมัย มีความคล่องตัว มีความคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพจนสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนเป็นเรื่องที่ท้าทายยิ่งในยุคดิจิทัล กระแสความนิยมในการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและสมุนไพรกำลังเป็นที่นิยมของผู้บริโภค สมุนไพรเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพ สร้างความมั่นคงทางด้านสาธารณสุข และลดภาระค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพของประชาชน จึงเป็นโอกาสของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยที่จะผลิตสินค้าสมุนไพรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย จะเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานราก ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยยังคงมีความท้าทายในการพัฒนาระดับคุณภาพที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

3.1.1 ความท้าทายบริหารและบริการภาครัฐ ในยุคดิจิทัล

การบริหารและบริการภาครัฐต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีความจำเป็นต้องพัฒนาการปฏิบัติงานให้เป็นไปในลักษณะภาครัฐอัจฉริยะ เปิดกว้างและเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ เป็นที่พึงของประชาชน

อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนอาจไม่สามารถเข้าถึงการบริการที่มีอยู่ รวมถึงขาดความรู้ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จึงเป็นความท้าทายของการบริหารจัดการที่จะอำนวยความสะดวกให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงได้ คือ การเชื่อมโยงการให้บริการภาครัฐเพื่อให้บริการอย่างเบ็ดเสร็จจุดเดียว และประชาชนสามารถใช้บริการได้ตลอดเวลาผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น Smart Devices และ Social Media

3.1.2 ความท้าทายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย

1) **ด้านการตลาด** : การผลิตสมุนไพรเฉพาะพื้นที่ ทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบ ยังไม่มีเกณฑ์มาตรฐานของวัตถุดิบ ขาดการศึกษาด้านการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค สะท้อนให้เห็นได้จากมูลค่าการผลิตมูลค่าทางการตลาด และมูลค่าการส่งออกที่ไม่สามารถขยายไปสู่ตลาดใหม่ได้ นอกจากนี้สัดส่วนมูลค่าการผลิตการบริโภคและการส่งออกส่วนใหญ่ยังเป็นรูปของวัตถุดิบพืชสมุนไพร มากกว่าในรูปสารสกัดหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ปริมาณการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพก็ยังมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบการดำเนินการในภาพรวมของระบบสุขภาพและสาธารณสุขของประเทศ

2) **ความยั่งยืนของกลุ่ม** : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีจัดตั้งเป็นการเฉพาะกิจ เป็นอาชีพเสริม รวมตัวกันระยะสั้นๆ ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เกิดการดำเนินการซ้ำซ้อน มาตรการส่งเสริมยังไม่มีทิศทางที่ชัดเจน เกิดอุปสรรคจากกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อการดำเนินการที่ไมประสบความสำเร็จต้องล้มเลิกกิจการไป

3) **องค์ความรู้** : ยังขาดความรู้ด้านการเงินและบัญชี การบริหารต้นทุน ด้านการตลาด ภาษี กฎหมาย เทคโนโลยี ฯลฯ การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรยังคงค่อนข้างจัดกระจายและไม่เพียงพอต่อการพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การกำหนดหัวข้อการวิจัยเป็นไปตามความสนใจของผู้ที่ทำการวิจัยเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ไม่สามารถเข้าถึงผลงานวิจัยเพื่อนำมาต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้โดยง่าย ไม่สามารถถ่ายทอดงานวิจัยไปสู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ได้ โดยมีอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาด้านการไม่ได้รับข้อมูลและคำปรึกษาที่ถูกต้องในการดำเนินธุรกิจ

3.1.3 ความท้าทายการพัฒนาสมุนไพรไทย

1) **การพัฒนาสมุนไพรต่อยอด** การใช้ประโยชน์และการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ ครอบคลุมการพัฒนากระบวนการบริการการแพทย์แผนไทย การวิจัยตำรับยาสมุนไพรและสมุนไพรในอาหาร การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย การเข้าถึงตำรับยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุข การส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรที่ถูกต้อง การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปรุงสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อความสวยงาม จนไปถึงการผลิตสารสกัดสมุนไพรชั้นสูง

2) **การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ** มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมและภาคเศรษฐกิจต่างๆ อุตสาหกรรมสมุนไพรดำเนินการโดยโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็ก การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยทั้งระบบ ควรจะต้องร่วมผลักดันการเปลี่ยนแปลงและปรับตัว โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพการผลิตร่วมกับการส่งเสริมให้เกิดการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรม ตลอดจนการนำภูมิปัญญามาประยุกต์กับความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลาย และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทและความต้องการได้อย่างเหมาะสม

3) **การขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ** เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างครบวงจร ต้องจัดการห่วงโซ่อุปทานของวัตถุดิบสมุนไพรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งชนิด ปริมาณ และคุณภาพ โดยกำหนดมาตรฐานการปลูกและการเก็บเกี่ยวสมุนไพร ส่งเสริมการปลูกและเก็บเกี่ยวสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ครอบคลุมการจัดการด้านการปลูกและการแปรรูป การจัดการคุณภาพ การจัดการตลาด การวิจัยและพัฒนา และการคุ้มครองพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ส่งเสริมการปลูกและการเก็บเกี่ยวสมุนไพรตามมาตรฐานที่กำหนด (GAP/GMP/HACCP) ส่งเสริมการผลิตและรับรองสมุนไพรแบบเกษตรอินทรีย์ พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล และการสร้างความน่าเชื่อถือให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

4) การสร้างความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ เพื่อขับเคลื่อนสมุนไพรไทยไปสู่ตลาดในภูมิภาคและตลาดโลกต่อไป

ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงของ Value Chain ในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption

Upstream (ต้นน้ำ)	Mainstream (กลางน้ำ)	Downstream (ปลายน้ำ)
<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร จากห้องฟุ้งสู่ผู้บริโภคและตลาดโลก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มสตรี ผู้พิการและผู้สูงอายุเพื่อยกระดับให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว) ส่งเสริมพัฒนาแรงงานนอกระบบเพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (กระทรวงแรงงาน) การจัดการพลังงานเพื่อหนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุคดิจิทัล (กระทรวงพลังงาน) ส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ด้านกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยบน Digital Platform (สำนักงานกิจการยุติธรรม) 	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยสู่การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อวิสาหกิจชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ) Digital platform & digital ID เพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย) ขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) การจัดการพลังงานเพื่อหนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุคดิจิทัล (กระทรวงพลังงาน) การส่งเสริมทางภาษีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุคดิจิทัล (กรมสรรพากร) 	<ul style="list-style-type: none"> ขับเคลื่อนเครือข่ายผลิตและการใช้สมุนไพรไทยในโรงพยาบาล 77 จังหวัด (“อภัยภูเบศรโมเดล”) (กระทรวงสาธารณสุข) การพัฒนาบริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัลเพื่อปรับเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรสู่ Digital market Digital platform & digital ID เพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย) ขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) การส่งเสริมทางภาษีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุคดิจิทัล (กรมสรรพากร)

Upstream (ต้นน้ำ)	Mainstream (กลางน้ำ)	Downstream (ปลายน้ำ)
<ul style="list-style-type: none"> ศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea – U do Center”) 	<ul style="list-style-type: none"> ศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea – U do Center”) 	<ul style="list-style-type: none"> ศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea – U do Center”)

3.2 เป้าหมายหลักที่จะต้องบรรลุให้ได้ภายใน 5 ปี

3.2.1 ข้อมูลและเหตุผลเพื่อสนับสนุนความเหมาะสมของเป้าหมายหลัก

เป้าหมายหลัก 5 ปี : “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้น 2 เท่า

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และแนวโน้มการบริโภคของผู้บริโภคที่หันมานิยมใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น เกิดกระแสค่านิยมการบริโภคอาหารปลอดภัยอย่างกว้างขวางทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ตลาดสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมสมุนไพรไทยให้กว้างขวางมากขึ้น สร้างรายได้และอาชีพที่ยั่งยืน มั่นคงภายใต้ภาวะวิกฤติสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 สอดคล้องกับการขับเคลื่อนนโยบายตามแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ปี 2560 – 2565

ภายในปี 2571 คาดการณ์ว่ามูลค่าตลาดยาสมุนไพร (Global Herbal Medicine) จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 11.7 ล้านล้านบาท (391.22 พันล้านเหรียญสหรัฐ) โดยในปี 2563 มีมูลค่าตลาดยาสมุนไพร เพียง 3 ล้านล้านบาท (98.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ) ดังภาพที่ 7

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารและบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสร้างการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) ศึกษากลไกการขับเคลื่อนการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอย่างยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าสมุนไพรให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง คณะผู้ศึกษาจึงจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาบริการภาครัฐให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนตามแนวทาง “One-Stop Service Platform” หรือ การให้บริการด้วยทีมบูรณาการเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Service Team – One Team) พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยให้เข้มแข็ง สามารถแข่งขันได้ในยุค Digital Disruption และแข่งขันได้ในตลาดโลก

ภาพที่ 7 มูลค่าตลาดยาสมุนไพร (Global Herbal Medicine Market)

3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายหลักและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ให้ความสำคัญ เรื่อง การเกษตรสร้างมูลค่า ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม และให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ วิสาหกิจชุมชน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม

รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงกำหนดให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืน โดยจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าประสงค์ในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ ร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เติบโตอย่างต่อเนื่องยั่งยืน (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายหลักและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาระดับต่างๆ กับ การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย

3.3 เป้าหมายรองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลักคืออะไร แตกออกเป็นมิตีย่อยอย่างไร เสริมส่งกันอย่างไร ทำไม่จึงเหมาะสม

เป้าหมายรองในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง เพิ่มปริมาณและคุณภาพการผลิตสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไปสู่ตลาดที่กว้างขึ้น และมีการพัฒนาบริการของหน่วยงานภาครัฐอย่างบูรณาการ โดยจำแนกเป้าหมายรอง ออกเป็น 3 มิตีย่อย ดังนี้

มิติด้านเศรษฐกิจ

- พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เพิ่มขึ้น 3 เท่า มูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอีก 2 เท่า
- มีมาตรฐานสมุนไพรไทย ต่อยอดไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพร สู่ BCG Economy มีมูลค่า 50,000 ล้านบาท ต่อปี
- สร้างความเชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพ อย่างครบวงจร ไม่น้อยกว่า 1,000 ราย

มิติด้านสังคม

- มีกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ และแรงงานระบบ รวมกลุ่มเป็นผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชน เพิ่มขึ้น 1,000 กลุ่ม

- มีการใช้สมุนไพรรักษาโรค และลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน ร้อยละ 20 สร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าในชุมชน

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

- มีวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรออร์แกนิก และ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร BCG Model เพิ่มขึ้น 1,000 ราย

ภาพที่ 9 สรุปเป้าหมายหลักที่จะต้องบรรลุให้ได้ภายใน 5 ปี และเป้าหมายรอง 6 ข้อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก

เป้าหมายรองเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก ภายใน 5 ปี
 ข้อมูลและเหตุผลเพื่อสนับสนุนความเหมาะสมของเป้าหมายหลัก

เป้าหมายหลัก:
 “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก
 ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้น 2 เท่า”
“i-Herb”: Innovation, Health, Economic value, Responsibility, and Biodiversity

เป้าหมายรอง	มิติด้านเศรษฐกิจ	มิติด้านสิ่งแวดล้อม	มิติด้านสังคม
	<ul style="list-style-type: none"> มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเพิ่มขึ้น 3 เท่า มูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้น 2 เท่า (360,000 ลบ.) มีมาตรฐานสมุนไพรไทย ต่อยอดผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพรสู่ BCG Economy ที่มูลค่า 50,000 ลบ. ต่อปี เกิดความเชื่อมโยงสมุนไพรไทยกับธุรกิจต่างๆ (ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร) ไม่น้อยกว่า 1,000 ราย ต่อปี 	<ul style="list-style-type: none"> มีวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรออร์แกนิก และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร BCG Model เพิ่มขึ้น 1,000 ราย ต่อปี 	<ul style="list-style-type: none"> เกิดการรวมกลุ่มเป็นผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชนเพิ่มขึ้น 1,000 กลุ่ม (กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้พิการ) ต่อปี มีการใช้สมุนไพรรักษาโรคลดการพึ่งพาแผนปัจจุบัน ร้อยละ 20 สร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าในชุมชน

3.4 แนวทางบรรลุเป้าหมายรองเป็นอย่างไร มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Value Chain) อย่างไร ทำไมจึงเหมาะสม สะท้อนถึงการนำนวัตกรรมมาใช้อย่างไร และสร้างคุณค่าให้กับสังคมและประเทศในลักษณะที่มากกว่าที่เคยทำมาหรือกำลังจะได้อย่างไร และจะนำไปปฏิบัติจริงอย่างไร (How to do?)

มีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่ Value Chain มีการนำนวัตกรรมในการพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการตามแนวทาง “One-Stop Service Platform” หรือ การให้บริการด้วยทีมบูรณาการเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Service Team – One Team) ซึ่งสามารถให้บริการภาครัฐในทุกมิติและทุกด้าน เพื่อจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยมีความเข้มแข็ง ขยายจำนวนวิสาหกิจชุมชน เพิ่มปริมาณการผลิต ที่สามารถแข่งขันได้ในยุค Digital Disruption ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยมีการจัดทำโครงการแบบบูรณาการของทุกหน่วยงานเพื่อสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การจัดทำโครงการแบบบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐในกลุ่ม GP 11 เพื่อสนับสนุน
ให้บรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง

<p>กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร จากห้องทุ่งสู่ผู้บริโภคในตลาดโลก (CB)</p>
<p>โดยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง ฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการปลูกพืชสมุนไพร ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร ส่งเสริมความรู้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อพัฒนาและยกระดับสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลก</p>
<p>กิจกรรมที่ 2 ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ เพื่อยกระดับให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (PB)</p>
<p>โดยกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ จัดทำแผนการดำเนินงานและสร้างระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ฝึกอบรมการปลูกพืชสมุนไพร คัดเลือกกลุ่มต้นแบบ โดยใช้เงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนผู้พิการ ในการสร้างอาชีพ โดยมีกองทุนร่วมกันให้ทำงานและมีเป้าหมายร่วมกัน</p>
<p>กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนาแรงงานนอกระบบเพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (DB)</p>
<p>จัดทำโครงการพัฒนาแรงงานนอกระบบและแรงงานคืนถิ่นเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร โดยพัฒนาฝีมือแรงงานนอกระบบ ให้ความรู้เรื่องพืชสมุนไพร เพื่อนำเข้าสู่ระบบแรงงานโดยสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบ Up-skill Re-skill การฝึกอบรม ทักษะ นวดแผนไทยสับปะยะ ใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบในการให้บริการ (Thai Herbal Massage Heritage)</p>
<p>กิจกรรมที่ 4 การส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ด้านกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยบน Digital Platform (CB)</p>
<p>โครงการถ่ายทอดความรู้ด้านกฎหมาย และด้านภาษีของวิสาหกิจชุมชน จัดหาผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านถ่ายทอดความรู้ จัดระบบความคิดแนวทางการนำไปใช้ นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านกฎหมายวิสาหกิจชุมชน โดยการกำหนดแนวทางการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านกฎหมายที่มีการแปลความด้านกฎหมายให้เข้าใจง่ายในรูปแบบต่างๆ และพัฒนา Application ที่ให้ความช่วยเหลือปรึกษาด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการให้คำปรึกษาผ่านระบบ Online</p>
<p>กิจกรรมที่ 5 ศูนย์ระบบที่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea – U do Center”) (CB)</p>
<p>จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์ “Idea – U do Center” เพื่อวิสาหกิจชุมชนมีภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน เป็นที่เลี้ยงในการ Creative จัดตั้งศูนย์ระบบที่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea-U do” Center) เพื่อพัฒนาและสนับสนุนการให้เป็นศูนย์บ่มเพาะ (Incubation) ต่อยอดทักษะและความสามารถการปลูก การผลิต การแปรรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การตลาดดิจิทัล มีเวทีแสดงผลงาน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยมีความเข้มแข็ง</p>

<p>วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็งจะต้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีระบบการผลิตสมุนไพรที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด - มีการพัฒนาการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด - มีการจัดการด้านการเงินและระบบบัญชีที่ดี - มีองค์ความรู้การจัดการด้านการตลาด ด้านการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาศักยภาพในการตลาดภายในและต่างประเทศ - สามารถนำระบบเกษตรแม่นยำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมภายในวิสาหกิจชุมชน
<p>กิจกรรมที่ 6 การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ สู่การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม (DB)</p>
<p>โครงการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายแผนในการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าขับเคลื่อนให้เกิดการนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม</p>
<p>กิจกรรมที่ 7 การส่งเสริมทางภาษีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน (DB)</p>
<p>กำหนดนโยบายทางภาษีที่ชัดเจนในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจสมุนไพรไทย โดยมีมาตรการในการสนับสนุนในระยะเริ่มต้น สร้างความรู้ความเข้าใจ ทั้งที่เป็นภาษีสรรพากรและภาษีศุลกากร รวมทั้งพิจารณาอัตราภาษีที่สนับสนุนให้สามารถแข่งขันได้ และจัดให้มีพี่เลี้ยงภาษีอัจฉริยะ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้มีความเข้าใจสามารถบริหารจัดการด้านภาษีพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตเมื่อมีความเข้มแข็งทางรายได้แล้ว มีมาตรการภาษีสนับสนุนภาคเอกชนในการเข้าร่วมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย</p>
<p>กิจกรรมที่ 8 การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม/จัดการพลังงานเพื่อวิสาหกิจชุมชน (CB)</p>
<p>โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการพลังงานสีเขียว เพื่อสร้างชุมชน Zero Waste Green Supply Chain สร้างเครือข่ายระบบการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กำหนดรูปแบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงเกื้อหนุน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าวัตถุดิบระหว่างกัน เพื่อการยกระดับเครือข่ายการผลิตและบริโภคสีเขียว Green Supply แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงเกื้อหนุนกัน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าวัตถุดิบระหว่างกัน เพื่อการยกระดับเครือข่ายการผลิตและบริโภคสีเขียว</p>
<p>กิจกรรมที่ 9 การขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (IB)</p>
<p>โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ อัจฉริยะ โดยสร้างระบบนิเวศน์สำหรับการเคลื่อนที่แห่งอนาคต (Ecosystem for Future Movement) ของการพัฒนาระบบขนส่งและโลจิสติกส์อัตโนมัติ ที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green & Safety Logistics) ให้มีประสิทธิภาพจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล ศึกษาช่องทางการสื่อสาร ที่หน่วยงานมีอยู่ในปัจจุบัน สรรวจจุดแข็ง จุดอ่อนที่ต้องการพัฒนา การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ฯ และพัฒนาช่องทางการสื่อสารเพิ่มเติมใน Version ที่ปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย เน้นที่อยู่บน Digital Platform</p>

<p>กิจกรรมที่ 10 Digital Platform การพัฒนาบริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อปรับเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนสู่ Digital Market ตลอด Value chain ของการบริการภาครัฐ (IB)</p>
<p>โครงการขับเคลื่อนการพัฒนา Digital Platform บริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัลสู่ Digital Market มีโครงการ One-stop service สร้างดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อบริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียว ให้สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐตั้งแต่เข้าถึงความรู้ การเงิน การบัญชี การดำเนินธุรกิจ การสร้างผลิตภัณฑ์ การทำบัญชี ด้านภาษีอากร ผ่านช่องทางบริการ Digital เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน โดยการสร้าง Supply chain และทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Network Analysis) รวบรวมข้อมูลต่างๆ ของทุกหน่วยงาน องค์กรความรู้ เข้าไว้ในที่เดียวกัน สร้าง Big Data ทำ Data Analytics เพื่อบริการให้ตรงกลุ่ม นำเทคโนโลยี Virtual Reality (VR) สำหรับนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางระบบออนไลน์ นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้ปรับกระบวนการทำงาน มีผู้เชี่ยวชาญอัจฉริยะ ให้คำแนะนำปรึกษาและสร้าง Platform ภาษีสำหรับวิสาหกิจ เพื่อนำวิสาหกิจที่เข้มแข็งเข้าสู่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>
<p>กิจกรรมที่ 11 เชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร (IB)</p>
<p>โครงการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยแบบครบวงจร สู่ตลาดโลกสร้าง Business Matching เป็นช่องทางในการจับคู่วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและผู้บริโภค/ ผู้ประกอบการ โดยใช้ข้อมูลจาก Big data ทำการ Analytic วิเคราะห์ความต้องการจับคู่ธุรกิจที่เป็น Business model เดียวกัน หรือเป็น Chain เดียวกันเพื่อเป็นคู่ธุรกิจที่ส่งเสริมและลดต้นทุน โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>
<p>กิจกรรมที่ 12 ขับเคลื่อนเครือข่ายผลิตและการใช้สมุนไพรไทยในโรงพยาบาล 77 จังหวัด (“อภัยภูเบศรโมเดล”) (DB)</p>
<p>กำหนดตัวชี้วัดเพิ่มการใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบันในโรงพยาบาลทั่วประเทศ มาตรการภาษีสนับสนุนโรงพยาบาลเอกชน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการใช้สมุนไพรเพิ่มมากขึ้น ให้ความรู้ สร้างความเชื่อมั่น และสร้างค่านิยมในการใช้สมุนไพรไทยทดแทนยาแผนปัจจุบัน ศึกษวิจัยคุณภาพ มาตรฐานการรักษาโรค จัดทำมาตรฐานการผลิต และมาตรฐานการใช้ยาสมุนไพร โดยมีการสร้างความร่วมมือกับศูนย์วิจัยและพัฒนา หรือ บริษัทยาที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศมาดำเนินกิจการในประเทศ โดยรัฐส่งเสริมด้านการลงทุน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดำเนินการและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาซึ่งกันและกัน โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>

ภาพที่ 10 สรุปแนวทางบรรลุเป้าหมายรอง โดยการดำเนินโครงการบูรณาการร่วมกันของแต่ละ
หน่วยงานที่รับผิดชอบตลอดห่วงโซ่ Value Chain

แนวทางบรรลุเป้าหมาย (Blueprint for Change)

- เชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาอย่างเป็นระบบตลอด Value Chain
- นำนวัตกรรมในการพัฒนาบริการภาครัฐ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการตามแนวทาง "One-Stop Service Platform" หรือการให้บริการ ด้วยทีมบูรณาการเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Service Team – One Team)
- พัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย ที่หลากหลายรูปแบบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง เชื่อมธุรกิจยา ธุรกิจอาหาร ธุรกิจเพื่อสุขภาพ ธุรกิจเครื่องสำอางค์ ท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร จากห้องผู้ผู้บริโภคในตลาดโลก (CB)

กิจกรรมที่ 2 ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ เพื่อยกระดับให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (PB)

กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนาแรงงานกระบวนเพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (DB)

กิจกรรมที่ 4 การส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ด้านกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยบน Digital Platform (CB)

กิจกรรมที่ 5 ศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงินมหาวิทยาลัย ("Idea – U do Center") (CB)

กิจกรรมที่ 6 การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ ศูนย์การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม (DB)

กิจกรรมที่ 7 การส่งเสริมทางภาษีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน (DB)

กิจกรรมที่ 8 การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม/จัดการพลังงานเพื่อวิสาหกิจชุมชน (CB)

กิจกรรมที่ 9 การขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (IB)

กิจกรรมที่ 10 Digital Platform การพัฒนาบริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อปรับเปลี่ยนจากริสาหกิจชุมชนสู่ Digital Market ตลอด Value chain ของการบริการภาครัฐ (IB)

กิจกรรมที่ 11 เชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร (IB)

กิจกรรมที่ 12 ขับเคลื่อนเครือข่ายผลิตและการใช้สมุนไพรไทยในโรงพยาบาล 77 จังหวัด ("อภัยภูเบศรโมเดล") (DB)

3.5 สรุปภาพรวมของเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง และแนวทางบรรลุเป้าหมาย (Chapter Summary)

จากการกำหนดเป้าหมายหลัก: “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลกที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” และได้กำหนดเป้าหมายรองที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- 1) พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เพิ่มขึ้น 3 เท่า มูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอีก 2 เท่า (มิติด้านเศรษฐกิจ)
- 2) มีมาตรฐานสมุนไพรไทย ต่อยอดไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพร สู่ BCG Economy ที่มูลค่า 50,000 ล้านบาท ต่อปี (มิติด้านเศรษฐกิจ)
- 3) สร้างความเชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร ไม่น้อยกว่า 1,000 ราย (มิติด้านเศรษฐกิจ)
- 4) มีกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ และแรงงานระบบ รวมกลุ่มเป็นผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชน เพิ่มขึ้น 1,000 กลุ่ม (มิติด้านสังคม)
- 5) มีการใช้สมุนไพรรักษาโรค และลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน สร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าในชุมชน (มิติด้านสังคม)

- 6) มีวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรออร์แกนิก และ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร BCG Model เพิ่มขึ้น 1,000 ราย (มิติด้านสิ่งแวดล้อม)

มีการกำหนดแนวทางที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยมีการนำนวัตกรรมในการพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและประชาชนสามารถเข้าถึงบริการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนตามแนวทาง “One-Stop Service Platform” หรือ การให้บริการด้วยทีมบูรณาการเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Service Team – One Team) ซึ่งสามารถให้บริการภาครัฐในทุกมิติและทุกด้าน เพื่อจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยมีความเข้มแข็ง ขยายจำนวนวิสาหกิจชุมชน เพิ่มปริมาณการผลิต ที่สามารถแข่งขันได้ในยุค Digital Disruption และแข่งขันได้ในตลาดโลกได้ โดยได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ท้าทาย ที่หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

4. การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ หน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานหลักและ หน่วยงานรองในการขับเคลื่อน

4.1 การนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ

การดำเนินโครงการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหลัก “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” และบรรลุตามเป้าหมาย 6 เป้าหมายได้แก่ (1) พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เพิ่มขึ้น 3 เท่า มูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอีก 2 เท่า (ด้านเศรษฐกิจ) (2) มีมาตรฐานสมุนไพรไทย ต่อยอดผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นสูง และสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพร สู่ BCG Economy ที่มีมูลค่า 50,000 ล้านบาทต่อปี (ด้านเศรษฐกิจ) (3) มีกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการและแรงงานนอกระบบ รวมกลุ่มเป็นผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชน เพิ่มขึ้น 1,000 กลุ่ม (ด้านสังคม) (4) มีวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรออร์แกนิก และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร BCG Model เพิ่มขึ้น 1,000 ราย (ด้านสิ่งแวดล้อม) (5) มีการใช้สมุนไพรรักษาโรคลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน สร้างสุขภาพดีถ้วนหน้าในชุมชน (ด้านสังคม) และ (6) สร้างความเชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยวและ ธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร ไม่น้อยกว่า 1,000 ราย (ด้านเศรษฐกิจ) โดยมีกิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย 19 กิจกรรม มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักและรอง ในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายนำนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย 12 กิจกรรม มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักและหน่วยงานรองในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย

แนวทางขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง
1. การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร จากห้องฟู้ดสู่ผู้บริโภคในตลาดโลก (CB)	
โดยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง ฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการปลูกพืชสมุนไพร ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และสถาบันเกษตรกร ส่งเสริมความรู้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อพัฒนาและยกระดับสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลก	<u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงเกษตร <u>เจ้าภาพรอง</u> : กรมพัฒนาชุมชน ธกส กระทรวงพาณิชย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน

แนวทางขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง
2. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มสตรี คนพิการ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเพื่อยกระดับให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (PB)	
<p>โดยกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ จัดทำแผนการดำเนินงานและสร้างระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานร ฝึกอบรมการปลูกพืชสมุนไพร คัดเลือกกลุ่มต้นแบบ โดยใช้เงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนผู้พิการ ในการสร้างอาชีพ โดยมีกองทุนร่วมกัน ให้ทำงานและมีเป้าหมายร่วมกัน</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงพัฒนาความมั่นคงมนุษย์ <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน ธกส. อทป. คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>
3. ส่งเสริมการพัฒนาแรงงานนอกระบบเพื่อวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย (DB)	
<p>จัดทำโครงการพัฒนาแรงงานนอกระบบและแรงงานคืนถิ่นเพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร โดยพัฒนาฝีมือแรงงานนอกระบบ ให้ความรู้เรื่องพืชสมุนไพร เพื่อนำเข้าสู่ระบบแรงงานโดยสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบ Up skill Re-skill การฝึกอบรม ทักษะ นวดแผนไทยสัปปายะ ใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบในการให้บริการ (Thai Herbal Massage Heritage)</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงแรงงาน <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน อปท. คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>
4. การส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ด้านกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยบน Digital Platform (CB)	
<p>โครงการถ่ายทอดความรู้ด้านกฎหมาย และด้านภาษีของวิสาหกิจชุมชน จัดหาผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านถ่ายทอดความรู้ จัดระบบความคิดแนวทางการนำไปใช้ นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านกฎหมายวิสาหกิจชุมชน โดยการกำหนดแนวทางการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านกฎหมายที่มีการแปลความด้านกฎหมายให้เข้าใจง่ายในรูปแบบต่างๆ และพัฒนา Application ที่ให้ความช่วยเหลือปรึกษาด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการให้คำปรึกษาผ่านระบบ Online</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงยุติธรรม <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงการคลัง คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>
5. ศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea – U do Center”) (CB)	
<p>จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์ “Idea – U do Center” เพื่อวิสาหกิจชุมชนมีภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน เป็นพี่เลี้ยงในการ Creative จัดตั้งศูนย์ระบบพี่เลี้ยง ภาคเอกชน สถาบันการเงิน มหาวิทยาลัย (“Idea-U do” Center) เพื่อพัฒนาและสนับสนุนการให้เป็นศูนย์บ่มเพาะ (Incubation) ต่อยอดทักษะและความสามารถการปลูก การผลิต การแปรรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และการตลาดดิจิทัล และมีเวทีแสดงผลงาน</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวง อว <u>เจ้าภาพรอง</u> : ภาคเอกชน ธกส. Depa Start-up คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>

แนวทางขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง
<p>วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็งจะต้อง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีระบบการผลิตสมุนไพรที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด - มีการพัฒนาการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด - มีการจัดการด้านการเงินและระบบบัญชีที่ดี - มีองค์ความรู้การจัดการด้านการตลาด ด้านการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาศักยภาพในการตลาดภายในและต่างประเทศ - สามารถนำระบบเกษตรแม่นยำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมภายในวิสาหกิจชุมชน 	
6. การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนฯ สู่การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม (DB)	
<p>- โครงการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบาย แผนในการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าขับเคลื่อนให้เกิดการนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงเกษตรฯ <u>เจ้าภาพรอง</u> : กรมพัฒนาชุมชน ธกส กระทรวงพาณิชย์ อปท. คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>
7. การส่งเสริมทางภาษีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน (DB)	
<p>กำหนดนโยบายทางภาษีที่ชัดเจนในการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจสมุนไพรไทย โดยมีมาตรการในการสนับสนุนในระยะเริ่มต้น สร้างความรู้ความเข้าใจ ทั้งที่เป็นภาษีสรรพากรและภาษีศุลกากร รวมทั้งพิจารณาอัตราภาษีที่สนับสนุนให้สามารถแข่งขันได้ และจัดให้มีพี่เลี้ยงภาษีอัจฉริยะ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้มีความเข้าใจสามารถบริหารจัดการด้านภาษีพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตเมื่อมีความเข้มแข็งทางรายได้แล้ว มีมาตรการภาษีสนับสนุนภาคเอกชนในการเข้าร่วมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงการคลัง <u>เจ้าภาพรอง</u> : ทั่ อง ถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน</p>
8. การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม/จัดการพลังงานเพื่อวิสาหกิจชุมชน (CB)	
<p>- โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการพลังงานสีเขียว เพื่อสร้างชุมชน Zero Waste Green Supply Chain สร้างเครือข่ายระบบการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กำหนดรูปแบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงเกี่ยวพัน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าวัตถุดิบระหว่างกัน เพื่อการยกระดับเครือข่ายการผลิตและ</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงพลังงาน และ กรมควบคุมมลพิษ <u>เจ้าภาพรอง</u> : องค์การบริหาร ส่วนทั่ อง ถิ่น คณะกรรมการ หมู่บ้าน</p>

แนวทางขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง
<p>บริโกลสีเขียว Green Supply แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าวัตถุดิบระหว่างกัน เพื่อการยกระดับเครือข่ายการผลิตสีเขียว</p>	
<p>9. การขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (IB)</p>	
<p>- โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ อัจฉริยะ โดยสร้างระบบนิเวศน์สำหรับการเคลื่อนที่แห่งอนาคต (Ecosystem for Future Movement) ของการพัฒนาระบบขนส่งและโลจิสติกส์อัตโนมัติ ที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green & Safety Logistics) ให้มีประสิทธิภาพจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล ศึกษาช่องทางการสื่อสาร ที่หน่วยงานมีอยู่ในปัจจุบัน สํารวจจุดแข็ง จุดอ่อนที่ต้องการพัฒนา การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ และพัฒนาช่องทางการสื่อสารเพิ่มเติมใน Version ที่ปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย เน้นที่อยู่บน Digital Platform</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : สภาพัฒนา <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงดิจิทัล กระทรวงพาณิชย์</p>
<p>10. Digital Platform การพัฒนาบริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อปรับเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนสู่ Digital Market ตลอด Value chain ของการบริการภาครัฐ (IB)</p>	
<p>โครงการขับเคลื่อนการพัฒนา Digital Platform บริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัลสู่ Digital Market มีโครงการ One-stop service สร้างดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อบริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียว ให้สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐตั้งแต่เข้าถึงความรู้ การเงินการบัญชี การดำเนินธุรกิจ การสร้างผลิตภัณฑ์ การทำบัญชี ด้านภาษีอากร ผ่านช่องทางบริการ Digital เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน โดยการสร้าง Supply chain และทำความเข้าใจของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Network Analysis) รวบรวมข้อมูลต่างๆ ของทุกหน่วยงาน องค์กรความรู้ เข้าไว้ในที่เดียวกันสร้าง Big Data ทำ Data Analytics เพื่อบริการให้ตรงกลุ่ม นำเทคโนโลยี Virtual Reality (VR) สำหรับนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางระบบออนไลน์ นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้ปรับกระบวนการทำงาน มีผู้ช่วยภาษาอัจฉริยะ ให้คำแนะนำปรึกษาและสร้าง Platform ภาษาสำหรับวิสาหกิจ เพื่อนำวิสาหกิจที่เข้มแข็งเข้าสู่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพลังงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ธกส.</p>

แนวทางขับเคลื่อน	หน่วยงานหลัก/รอง
11. เชื่อมโยงของสมุนไพรไทย กับ ธุรกิจอาหาร ธุรกิจยา ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสุขภาพอย่างครบวงจร (IB)	
<p>โครงการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยแบบครบวงจร สู่ตลาดโลกสร้าง Business Matching เป็นช่องทางในการจับคู่วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและผู้บริโภค/ผู้ประกอบการ โดยใช้ข้อมูลจาก Big data ทำการ Analytic วิเคราะห์ความต้องการจับคู่ธุรกิจที่เป็น Business model เดียวกัน หรือเป็น Chain เดียวกันเพื่อเป็นคู่ธุรกิจที่ส่งเสริมและลดต้นทุน โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงเกษตร <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย (กรมพัฒนาชุมชน) กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงดิจิทัลฯ อปท.</p>
12. ขับเคลื่อนเครือข่ายผลิตและการใช้สมุนไพรไทยในโรงพยาบาล 77 จังหวัด (“อภัยภูเบศรโมเดล”) (DB)	
<p>กำหนดตัวชี้วัดเพิ่มการใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบันในโรงพยาบาลทั่วประเทศ มาตรการภาษีสนับสนุนโรงพยาบาลเอกชน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการใช้สมุนไพรเพิ่มมากขึ้น ให้ความรู้ สร้างความเชื่อมั่น และสร้างค่านิยมในการใช้สมุนไพรไทยทดแทนยาแผนปัจจุบัน ศึกษาวิจัยคุณภาพ มาตรฐานการรักษาโรค จัดทำมาตรฐานการผลิต และมาตรฐานการใช้ยาสมุนไพร โดยมีการสร้างความร่วมมือกับศูนย์วิจัยและพัฒนา หรือ บริษัทฯ ที่เชี่ยวชาญในต่างประเทศมา ดำเนินกิจการในประเทศ โดยรัฐส่งเสริมด้านการลงทุน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดำเนินการและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาซึ่งกันและกัน โดยแบ่งแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น (1-2 ปี) ระยะกลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)</p>	<p><u>เจ้าภาพหลัก</u> : กระทรวงสาธารณสุข <u>เจ้าภาพรอง</u> : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน) อปท. ภาคเอกชน</p>

4.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การดำเนินโครงการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ ดังนี้

1) การสนับสนุนภาครัฐที่มีอย่างต่อเนื่องยั่งยืนของนโยบาย โดยการสร้างศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Services) โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดเป็นเป้าหมายอย่างชัดเจน ปฏิบัติได้จริง เป็นรูปธรรม มีการสื่อสารเชิงรุก มีการติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสมุนไพรไทยในตลาดโลกอย่างยั่งยืน

2) การกำหนดและควบคุมมาตรฐานสมุนไพรไทย สู่มาตรฐานโลก (GAP, GMP, HACCP) มีหน่วยงานกำกับดูแลควบคุมกำหนดหลักเกณฑ์ตรวจสอบและประเมินคุณภาพตามมาตรฐานตลาดโลก และมีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่วิสาหกิจชุมชน สมุนไพรให้สามารถพัฒนาสินค้าให้มีมาตรฐานสามารถส่งออกไปยังตลาดโลกได้มากขึ้น

3) ความสามารถในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมารองรับการผลิตสมุนไพรไทย โดยภาครัฐและเอกชน กำหนดเป้าหมายและแผนสนับสนุนที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้ดิจิทัล มาขับเคลื่อนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ จนแข่งขันได้ในตลาดโลก

4) การมีแบรนด์สมุนไพรไทย ลูกค้ายอมรับมีความไว้วางใจต่อสินค้า (Brand Loyalty) โดยสร้าง Story Line ให้เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ไทย ปั้นที่ยอมรับในตลาดโลก

5) การกำหนดให้การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย เป็นวาระแห่งชาติ และเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ขับเคลื่อนในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิรูปประเทศระหว่างปี พ.ศ.2566-2570 เป็นต้นไป

4.3 ความท้าทายในการนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติ

การดำเนินโครงการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” มีความท้าทาย ความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความท้าทาย ความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยง

ความเสี่ยง	การบริหารความเสี่ยง
ความท้าทายที่ 1: การบูรณาการบริหารจัดการภาครัฐ	
การสนับสนุนจากภาครัฐที่ขาด การเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และขาดความต่อเนื่องส่งผลต่อ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย	- จัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการขับเคลื่อนวิสาหกิจสมุนไพรไทย โดยมีรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน มีองค์ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย (กรมพัฒนาชุมชน) กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง ธกส. องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และคณะกรรมการหมู่บ้าน - จัดตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเกิดเป็นรูปธรรม
ความท้าทายที่ 2: ทิศทางแนวโน้มตลาด	
ความต้องการสมุนไพรไม่ สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาด ยังไม่มีการบริหารจัดการ Demand & Supply ที่ดี ขาด ช่องทางและโอกาสขยายตลาด สมุนไพรไทยในตลาดโลก ขาด การวิเคราะห์ตลาด โอกาสและ อุปสรรคที่มีความเชื่อมโยงกับ สภาวะเศรษฐกิจกับสถานการณ์	- ตั้งคณะกรรมการศึกษาวิจัยทิศทางแนวโน้มตลาด เพื่อบริหารจัดการการผลิตให้ สอดคล้องกับความต้องการตลาดนำเทคโนโลยีมาใช้สำหรับควบคุมการผลิต matching อุปสงค์ อุปทาน บริหารจัดการแหล่งผลิตวัตถุดิบเพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการ - โครงการเครือข่ายสมุนไพรไทย เพื่อสร้าง supply chain ป้องกันวัตถุดิบขาด ตลาดและวัตถุดิบต้นตลาดบริหารเครือข่ายการผลิต นำเทคโนโลยีมาใช้สำหรับ ควบคุมการผลิต matching อุปสงค์ อุปทาน บริหารจัดการแหล่งผลิตวัตถุดิบ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ

ความเสี่ยง	การบริหารความเสี่ยง
COVID -19 และ โรคระบาดอื่น ในอนาคต	- มีการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบการผันผวนทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ วิสาหกิจชุมชนสามารถเตรียมการเผชิญกับสภาวะเศรษฐกิจถดถอย เช่น การแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19 สงครามการค้าโลก การกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น
ความท้าทายที่ 3: มาตรฐานสินค้าในตลาดโลก	
คุณภาพและมาตรฐานสินค้า สมุนไพรยังไม่เป็นที่ยอมรับ แบรนด์ยังไม่เป็นที่รู้จักใน ตลาดโลก	- ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกำกับมาตรฐานการผลิต ควบคุม คุณภาพการ ผลิต เช่น ISO, GAP, GMP, HACCP - สร้างแบรนด์สมุนไพรไทยป็นอัตลักษณ์ไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับตลาดโลก - สร้าง Brand Loyalty เพื่อสร้างความยั่งยืนในทางการตลาด
ความท้าทายที่ 4: เทคโนโลยีดิจิทัล	
ในวิสาหกิจสมุนไพรไทย ยังไม่มี การนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่ แพร่หลาย กระบวนการผลิตยัง ต้องใช้เวลา และมีความไม่ แน่นอน	- ตั้งคณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการนำเทคโนโลยีดิจิทัล - ตั้งคณะทำงานศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า สมุนไพรไทย โดยการนำเทคโนโลยีการผลิตสารสกัดและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้น สูงส่งเข้าสู่ระบบธุรกิจทั้งด้านธุรกิจยา ธุรกิจสุขภาพ ธุรกิจความงามและ เครื่องสำอางค์
ความท้าทายที่ 5: กฎ ระเบียบ และข้อจำกัด	
การดำเนินงานทั้งภาครัฐและ เอกชนมีข้อจำกัดจากกฎหมาย และระเบียบของภาครัฐ	- ทบทวนปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ให้สอดคล้องกับวิธีการทำงานแบบ ใหม่ (New way of work: Agile) ซึ่งมีการสร้างการมีส่วนร่วม (Partnership) และ เพิ่มความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อลดข้อจำกัด

4.4 สรุป

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นมีพืชสมุนไพรประจำพื้นถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติเป็นทั้งอาหาร
ยา และเวชสำอางค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแต่ละชุมชนมีการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ประเทศไทยและ
ประเทศต่างๆ ทั่วโลกตกอยู่ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 สมุนไพรไทยจึงมีบทบาทสำคัญมากใน
การนำมาใช้ป้องกัน รักษาโรคระบาดจากไวรัส จึงมีความต้องการสมุนไพรพุ่งขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว ทั้งที่เป็นลักษณะ
ของอาหาร ยารักษาโรค พืชสารสกัดประกอบทางยา เป็นต้น เมื่อมีความต้องการสูงการผลิตพืชสมุนไพรซึ่งต้องใช้
ระยะเวลาในการปลูกจนเข้าสู่การผลิตเพื่อนำไปใช้งาน ไม่ทันต่อความต้องการก่อให้เกิดภาวะขาดแคลนสมุนไพร
และเมื่อมีความต้องการทางตลาดสูงทำให้เร่งการผลิตทำให้ขาดมาตรฐานทั้งในเชิงอาหารและยาส่งผลเสียต่อสุขภาพ
ของผู้บริโภค ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนไม่สามารถควบคุมด้านคุณภาพและราคาได้

จากสถานการณ์ดังกล่าวคณะผู้ศึกษาได้นำเสนอ รายงาน “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในยุค Digital Disruption” กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มการผลิตสมุนไพรไทย โดยมีแนวทางบรรลุเป้าหมายหลัก “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” และบรรลุตามเป้าหมาย 6 เป้าหมายภายใต้กิจกรรมนำไปสู่ปฏิบัติให้เกิดรูปธรรม 12 กิจกรรม

ทั้งนี้ในนำแนวทางบรรลุเป้าหมายไปปฏิบัติได้นั้นมีข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรม 12 กิจกรรม ซึ่งมีปัจจัยในความสำเร็จคือ การสนับสนุนภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การกำหนดและควบคุมมาตรฐานสมุนไพรไทย สู่มาตรฐานโลก (GAP, GMP, HACCP) ความสามารถในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการผลิตสมุนไพรไทย แบรินด์สมุนไพรไทย ในตลาดโลก (Brand Loyalty) กำหนดเป็นวาระแห่งชาติขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่ตลาดโลก

อย่างไรก็ตามพบว่ายังคงมีความท้าทายด้านการบูรณาการบริหารจัดการภาครัฐ ทิศทางแนวโน้มตลาดมาตรฐานสินค้าในตลาดโลก เทคโนโลยีดิจิทัล กฎ ระเบียบ ข้อจำกัดในเชิงปฏิบัติ ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางในการบริหารความเสี่ยง การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ มีกลไกความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งที่เป็นภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ เอกชน สถาบันศึกษา สถาบันการเงิน หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและเกษตรกร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย “ประเทศไทยเป็น Global Herbal Hub ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสมุนไพรชั้นนำของโลก ที่มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีสัดส่วนและมูลค่าสมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง”

ภาพที่ 11 สรุปความเชื่อมโยงเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง ปัจจัยความสำเร็จและความท้าทายสำหรับการนำแนวทางไปปฏิบัติสู่เป้าหมายให้สำเร็จเป็นรูปธรรม ในการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption”

5. สรุปในภาพรวม

5.1 สรุปในภาพรวม

คณะผู้ศึกษาได้เสนอรายงานการศึกษาในกลุ่ม (Group Project) เรื่อง “การบริหารและบริการภาครัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” โดยรัฐบาลได้มีความพยายามในการสนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชนที่เป็นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศไทยมาโดยลำดับอย่างต่อเนื่อง และสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจเนื่องจากไวรัสโควิด-19 หน่วยงานภาครัฐต้องการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน สร้าง Smart Group ซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากให้สามารถฟื้นฟู และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถอยู่รอดอย่างเข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถปรับตัวได้ รัฐบาลจึงได้เล็งเห็นศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มการผลิตสมุนไพรไทยที่สามารถผลักดันการพัฒนาการผลิตและเพื่อใช้ประโยชน์สมุนไพรอย่างมีคุณภาพ เต็มประสิทธิภาพ และครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสมุนไพรไทย และจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทยได้อย่างต่อเนื่อง และมีทิศทางนโยบายในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนของไทยในระยะต่อไป เราควรเน้นการมีส่วนร่วมและพลังการขับเคลื่อนของท้องถิ่น และการพัฒนาด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการพัฒนาสินค้าด้วยภูมิปัญญาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ด้วยแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์ การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่จะช่วยสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมความยั่งยืนของความคิดสร้างสรรค์ในท้องถิ่น โดยมี 1 เป้าหมายหลัก และ 6 เป้าหมายรอง โดยมี 12 กิจกรรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เป็นแนวทางบรรลุเป้าหมาย โดยมีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักและเจ้าภาพร่วม โดยบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยมีปัจจัยสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย การสนับสนุนของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การกำหนดและควบคุมมาตรฐานสมุนไพรไทยสู่มาตรฐานโลก ความสามารถในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการผลิต การสร้างแบรนด์สมุนไพรไทย สร้างการยอมรับมีความไว้วางใจต่อสินค้าในตลาดโลก (Brand Loyalty) และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่ตลาดโลก

เพื่อให้การดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง คณะผู้ศึกษาขอสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Advocacy) ตามแนวทางบรรลุเป้าหมาย และความเชื่อมโยงของ Value Chain ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 สรุปภาพรวมการดำเนินโครงการ “การบริหารและบริการภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยในยุค Digital Disruption” : เป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง แนวทางการขับเคลื่อนทางนโยบาย (Policy Advocacy) และมิติการพัฒนา

1) พัฒนาเครือข่ายและศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเพื่อยกระดับสู่ตลาดโลก (ต้นน้ำ)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงพลังงาน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร บูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครือข่ายและศักยภาพวิสาหกิจชุมชน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพร การใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2) พัฒนาการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพรไทย โดยการจัดการด้านพลังงาน พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับให้มีอัตลักษณ์ และคุณค่าที่สูงขึ้น (กลางน้ำ)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพลังงาน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กรมสรรพากร พัฒนาเครือข่ายในการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยนำเทคโนโลยีพลังงานสะอาด สร้างผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ในกระบวนการผลิต และจัดทำระบบฐานข้อมูลในการยืนยันตัวตนของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมกลุ่มเฉพาะที่มีความเข้มแข็งในการ

พัฒนาการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มสมุนไพรไทย และให้คำปรึกษาเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานสากล และมีมาตรการทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสินค้า

3) พัฒนาบริการภาครัฐ เน้นการให้บริการแบบ one stop service สร้างศักยภาพผู้ผลิต เชื่อมโยงธุรกิจ ตอบโจทย์ผู้บริโภค (ปลายน้ำ)

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาบริการของหน่วยงานให้เป็น one stop service ส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูล การอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ การส่งเสริมทางการตลาด ทั้งในและต่างประเทศ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อการขนส่งสู่ผู้บริโภค

5.2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้การจัดทำรายงาน

5.2.1 ความท้าทายในการบูรณาการความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม

เนื่องจากคณะผู้ศึกษามาจากหลายหน่วยงานในหลากหลายภารกิจ มีประสบการณ์และมุมมองทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำความรู้ ประสบการณ์ และทักษะของสมาชิกในกลุ่มมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะเพื่อการทำงานร่วมกัน ทั้งทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skillset) และ ทักษะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Skillset) โดยหลักการทำงานของกลุ่มยึดมั่นในความเป็นมืออาชีพ มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ และเป้าหมายอย่างชัดเจน มีความเข้าใจว่าบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานของสมาชิกมีส่วนสนับสนุนเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายของโครงการ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เคารพในความคิดเห็นที่มีความหลากหลาย มุ่งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในเป้าหมายและทิศทางที่กลุ่มกำหนดขึ้น นอกจากนี้ยังจะสนับสนุนให้มีการแสดงความคิดเห็นหรือมุมมองและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การทำงานของกลุ่มในครั้งนี้สามารถบรรลุเป้าหมายได้เพราะมีการสร้างและส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่

5.2.2 การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอในรายงานกลุ่มไปปฏิบัติ (GP)

การเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการพัฒนาตนเอง (IS) ให้เข้ากับการนำข้อเสนอในรายงานกลุ่มไปปฏิบัติ (GP) มีดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์มีพัฒนาระบบขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีความปลอดภัย ต้นทุนต่ำ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กลุ่มต่างๆ เพื่อยกระดับให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย พัฒนาบริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อปรับเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยสู่ Digital market จากท้องทุ่งสู่ผู้บริโภค พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าสมุนไพรไทยของวิสาหกิจชุมชน และผลักดันให้นำสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่กระบวนการ

จัดซื้อจัดจ้างตามนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยและพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการพลังงานเพื่อหนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างมูลค่าให้กับสินค้าโดยการส่งเสริมสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด นำแนวทางการจัดทำ Digital Platform และ Digital ID เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย ให้สามารถเข้าถึง รับส่งข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล แลกเปลี่ยนสินค้า สร้างเครือข่ายในการผลิต และจำหน่าย ปรับเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนสู่ Digital Market สนับสนุนการบริการภาครัฐสู่ One Stop Service ส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ด้านกฎหมายของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย บน Digital การจัดทำมาตรฐานนวัตกรรมสนับสนุนบริการสุขภาพในวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย และมีการขับเคลื่อนกลไกและเพิ่มประสิทธิภาพยุทธศาสตร์การเกษตรต่างประเทศทำให้วิสาหกิจสมุนไพรไทยสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก

ภาพที่ 13 สรุปบทเรียนที่เรียนรู้การการจัดทำรายงานร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2564. รายงานสรุปประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชน. ม.ป.ท.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. 2558. แนวโน้มอุตสาหกรรมและขนาดตลาดของธุรกิจแปรรูปสมุนไพร. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://bsc.dip.go.th/th/category/quality-control/qs-trensherbsproduct> (สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564).
- กองทุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 2564. สมุนไพรที่มีศักยภาพและความต้องการทางเศรษฐกิจ. ม.ป.ท.
- กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ – เอกชน. 2559. แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560–2564. ทีเอส อินเทอร์เน็ต.
- จิระนุช ชาญณรงค์กุล. 2564. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ. กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, กรมส่งเสริมการเกษตร.(ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก https://ssnet.doae.go.th/wp-content/uploads/2015/10/01_QR-code-การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ.pdf (สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564). 5 หน้า.
- ชูลิพร อร่ามเนตร. 2564. 'สมุนไพร' ช่วยต้าน 'โควิด 19' ทางรอดของเศรษฐกิจไทย. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/944144> (สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564).
- ฉันทมัย เจียรกุล. 2557. ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/ jan_june_14/pdf/aw18.pdf (สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564). หน้า 177-191.
- ประชาชาติธุรกิจ. 2564. ปลุกฟ้าทะเลลายโจร-กัญชา EEC จับมือ ส.ป.ก. ขายในประเทศ-ส่งออก. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-745824> (สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564)
- ประอรพิชญ์ คัจฉวัฒนา. 2564. ตีตปึก วิสาหกิจชุมชน ทั่วไทย ให้เข้มแข็ง เสริมเศรษฐกิจฐานราก ให้พร้อมฝ่าทุกวิกฤต. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.salika.co/2021/02/13/community-enterprises-solution-for-fight-covid> (สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564).
- พรเพ็ญ ทับเปลียน. 2546. เส้นทางเศรษฐกิจชุมชนในกระแสทุนนิยม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- ลักขณา อินทร์บึง, ภูวนิดา คุณผลิน และ พจ ตู้อจ. 2564 การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6 (3). หน้า 234-251.

- วรกานต์ แซ่ลิ้ม. 2559. *มาตรการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่น (Local Investment) เสริมสร้างท้องถิ่นก้าวไกล เศรษฐกิจไทยก้าวหน้า*. วารสารส่งเสริมการลงทุน, 27 (7), หน้า 6-8.
- วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และ เวทยา ใฝ่ใจดี. 2563. การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐเพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 18(1). หน้า 1-22.
- วิรุณ. 2556. *โครงการเอสเอ็มอีและโอท็อปสู่เวทีโลก*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://news.voicetv.co.th/business/72307.html> (สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564).
- วิวัฒน์ เมฆอรุณ. 2556. *ทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่าง*. รวมบทความประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ในโอกาสศตวรรษที่ 72 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อายุ 72 ปี. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. 2564. *ส่งออกสมุนไพรไทย 'อันดับ 1 อาเซียน ปีหน้าแตะ 3.6 แสนล้าน*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/448127/> (สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2564).
- สมวงษ์ ตระกูลรุ่ง. 2562. *ทิศทางการพัฒนาสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ*. รายงานการประชุมวิชาการสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 2 “สารสกัดและการควบคุมคุณภาพสมุนไพร ความท้าทายของอุตสาหกรรมสมุนไพรไทย”. หน้า 3-9.
- สุรพจน์ วงศ์ใหญ่. 2564. *การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลก ไทยมีความพร้อมในการเข้าร่วมแข่งขันหรือไม่? ที่นี้มีคำตอบ*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-online-detail/herb01> (สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564).
- เสน่ห์ จามริก. 2543. *เศรษฐกิจพอเพียงกับสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย*. รวมบทความเศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับพิเศษ: ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดมันเพรส โปรดักส์ จำกัด.
- สำนักงาน ก.พ. 2563. *Digital Disruption และมาตรการรับมือด้าน HR ของภาครัฐ*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/blog/2020/02/บทความเรื่อง-digital-disruption-และมาตรการรับมือด้าน-hr-ของภาครัฐ> (สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2564).
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. *บทสรุปโครงการ (Project Summary Report) โครงการศูนย์ดิจิทัลชุมชน กิจกรรม : Village E-Commerce (ศึกษาและพัฒนา Village E-Commerce)*. ม.ป.ท.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. 2561. *แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2560 - 2564)*. ม.ป.ท.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)*. ม.ป.ท.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2461-2580)*. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)*. 15 หน้า.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561. *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี*. ม.ป.ท.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563. *รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2563*. ม.ป.ท.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2564. *การระดมความคิดเห็น กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13: พลิกโฉมประเทศไทยสู่ เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/PPTกรอบแผน13สำหรับระดมความเห็น.pdf> (สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564).
- สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ. 2563. (ร่าง) *แผนพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล ของประเทศไทย พ.ศ. 2563 – 2565*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2019/12/file_a4896b965af230086779f7fc85041235.pdf (สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564).
- Johannisson, B. 1996. *The dynamics of entrepreneurial networks*. In Reynolds, P., et al. (Eds.). *Frontiers of Entrepreneurship Research*, 253-267.

ภาคผนวก

คณะผู้จัดทำ

รหัส	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
94010	นายสุรรัฐ เนียมกลาง	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
94025	นางสาวภิญญา กำเนิดหล่ม	ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมสรรพากร
94035	ว่าที่ร้อยตรีสันทนา ศรีโพธิ์	ผู้อำนวยการสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ บ้านนาวิสัย จังหวัดนครราชสีมา กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
94039	นายธนวรรษ เทียนสิน	อัครราชทูต (ฝ่ายเกษตร) สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศประจำกรุงโรม สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
94067	นายเจนจบ สุขสด	ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการวิเคราะห์มลพิษและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ
94074	นางสาวแก้วใจ สัจจะเวทะ	แรงงานจังหวัดสระบุรี สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
94082	นางสาวพัชรี จงรักษ์	หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงพลังงาน
94095	นายเกนุชา บุญเกิด	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
94108	นางชัตติยา รัตนดิลก	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
94139	นายถาวร ขาวแสง	ผู้อำนวยการกองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ